Адыгэ макъ

№ 78 (19592)

2010-рэ илъэс

ГЪУБДЖ

МЭЛЫЛЪФЭГЪУМ и 27-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИIЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Адыгэ Республикэм и Президент и Указ

ЩытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм инароднэ усакIу» зыфиIорэр К.А. Обойщиковым фэгъэшъошэгъэным ехьылIагъ

Художественнэгъэ ин зыхэлъ произведениехэр зэритхыгъэхэм, Краснодар краимрэ Адыгэ Республикэмрэ ащыпсэурэ цIыфхэм язэкъошныгъэ игъэпытэн иIахьышхо зэрэхишIыхьагъэм апае щытхъуцIэу **«Адыгэ Республикэм инароднэ усакIу»** зыфиIорэр **Обойщиков Кронид Александр ыкъом —** Краснодар краим щыпсэурэ усакIом фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТХЬАКIУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
мэлылъфэгъум и 22-рэ,
2010-рэ илъэс
N 49

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъу

2010-рэ илъэсым иа I-рэ квартал урыпсэунIэ ахъщэ анахь макIэр зыфэдизыщтыр гъэнэфэгъэным ехьылIагъ

Адыгэ Республикэм и Законэу «УрыпсэунIэ ахъщэ анахь макIэр Адыгэ РеспубликэмкIэ зыфэдизым ехьылIагъ» зыфиIорэм диштэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет **унашъо ешIыгъ:**

1. 2010-рэ илъэсым иа I-рэ квартал урыпсэунIэ ахъщэ анахь макIэр мыщ фэдизынэу гъэнэфэгъэнэу:
1) нэбгырэ телъытэу — сомэ 4547-рэ;
2) Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэр социальнэ-демографие куп шъхьаIэхэмкIэ зэтеутыгъэу:
а) Iоф зышIэхэрэм — сомэ 4845-рэ;
б) пенсионерхэм — сомэ 3835-рэ;
в) кIэлэцIыкIухэм — сомэ 4537-рэ.
2. Официальнэу къызыхаутырэ нэуж мэфи 10 зытешIэкIэ мы унашъом кIуачIэ иIэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу КЪУМПIЫЛ Мурат

къ. Мыекъуапэ,
мэлылъфэгъум и 19, 2010-рэ илъэс
N 64

ШIыхьафым чанэу хэлэжьагъэх

Хабзэ зэрэхъугъэу, Адыгэ Республикэм имуниципальнэ образованиехэм зэкIэми блэкIыгъэ шэмбэтым шIыхьафхэр ащызэхащагъэх. Республикэм ипредприятиехэм ыкIи иведомствэхэм ялIыкIохэм, студентхэм ыкIи кIэлэеджакIохэм, бэу зэтет унэхэм ыкIи унэе псэупIэхэм ащыпсэухэрэм къатефэрэр агъэцакIэ ашIоигъоу шIыхьафым къыдэкIыгъэх.

Мыекъуапэ щыкIогъэ Iофтхьабзэм цIыфыбэ зэфищагъ. АР-м и Президентрэ министрэхэм я Кабинетрэ я Администрацие иIофышIэхэм псыхъоу Шъхьагуащэ инэпкъыхэу анахь хэкIыбэ зыщыратэкъурэр ыкIи ащ къыпышылъ чIыпIэ зэфэшъхьафхэр агъэкъэбзагъэх.

Мыекъопэ администрацием илIыкIохэм къэлэ парк кIоцIым Iоф щашIагъ. Джырэ лъэхъан мыщ гъэцэкIэжьынхэр щырекIокIых нахь мышIэми, ащ шIоеу дэлъыр дащыгъ, цIыфыбэ зыщызэрэугъоирэ чIыпIэхэр агъэкъэбзагъэх.

Къыхэгъэщыгъэн фае республикэм ипредприятиехэм ыкIи иорганизациехэм ащыщыбэхэм шIыхьафхэр бэрэскэшхом зэрэзэхащагъэр. Мыекъуапэ щыпсэурэ цIыфхэм яунэ пчъэIупэхэм аIулъ хэкIыр аIуащыгъ, кIэлэцIыкIу площадкэхэр агъэкъэбзагъэх, тетIысхьапIэхэр агъэлагъэх.

(Тикорр.).

Адыгэ Республикэм и Президентэу А.К. ТхьакIущынэм фэкIо

Лъытэныгъэ зыфэсшIырэ Аслъан Кытэ ыкъор!

Адыгэ Республикэм илъэпкъыбзэ и Мафэ фэгъэхьыгъэ зэхэсыгъоу кIэлэегъаджэхэр, кIэлэеджакIохэр, общественностыр зыхэлэжьагъэхэр Мостовской Пушкинскэ унэу «Зеленая лампа» зыфиIорэм лъэпкъ культурэхэмкIэ и Гупчэу поселкэу Мостовскоим игурыт еджапIэу N 30-м щызэхэщагъэм щыкIуагъ.

ШъуилъэпкъэулIэшIэгъубэхэм къакIоцI адыгэхэм якультурэ дахэ къызэтезыгъэнэжьын зылъэкIыгъэм, урысхэм, Урысые Федерацием, Кавказым яреспубликхэм ащыпсэурэ нэмыкI лъэпкъхэм зэкъош зэфыщытыкIэхэр адызиIэм ыбзэ осэшхо зэрэфашIырэр къахэщэу тиобъединение инахьыжъхэр, Азербайджан, Грузием, Дагъыстан Пушкинскэ унэмкIэ ялъэпкъ гупчэхэм ялIыкIохэр мыщ къыщыгущыIагъэх. Лъэпкъ культурэхэм я Гупчэу «Зеленая лампа» зыфиIоу а 1-рэ классым икIэлэегъаджэ зипащэм икIэлэеджакIохэр адыгэ тхэкIо, усэкIо цIэрыIоу И.Ш. МэщбашIэм иусэхэм къяджагъэх.

Адыгэ культурэм и Гупчэ мыщ къызэрэщызэIуахыгъэр хьугъэ-шIэгъэшхоу хъугъэ, ащ ипащэу агъэнэфагъэр Къурмалый Аллэ Зузэ ыпхъур ары.

Хэгъэгу зэошхом ТекIоныгъэр къызыщыдахыгъэр илъэс 65-рэ зыщыхъурэм ягугъу тшIын фае советскэ цIыфхэр, Урысыем, шъуиреспубликэ, лъэпкъ пстэуми ялIыкIохэр ТекIоныгъэм икъыдэхын зэрэхэлэжьагъэхэм, нацизмэм тытекIонымкIэ урысыбзэм — СССР-мрэ Урысыемрэ якъэралыгъуабзэ кIочIэшхо къызэрэтхилъхьагъэм.

Къэралыгъо-общественнэ Iофышхоу бгъэцакIэрэм, лъэпкъэу укъызыхэкIыгъэм лъытэныгъэшхо афэтшIызэ, урысыбзэм фэдэу, мамырныгъэм, шIум, Кавказым, Урысыем ащыпсэурэ лъэпкъхэм азыфагу зэфыщытыкIэ дэгъухэр илъынхэм къафэджэрэ адыгабзэм осэ ин зэреттырэр къасIо сшIоигъу.

ИлъэсыкIэм зэрэпэгъокIыхэрэ мэфэкIыр бысылъымэнхэм хагъэунэфыкIы. Ащ епхыгъэу ори Адыгеим зэкIэ щыпсэухэрэми шIоу щыIэр къыжъудэхъунэу сышъуфэлъаIо. Лъытэныгъэ зыфэсшIырэ Аслъан Кытэ ыкъор, лъэныкъо пстэуми, уиунэгъо кIоцIи, уиIофшIапIи Iофхэр ащызэпыфэнхэу, Адыгеим щыпсэурэ пстэуми насып яIэнэу шъуфэсэIо!

Михаил СЕМЕНОВ.

Мостовской Пушкинскэ унэу «Зеленая лампа» зыфиIорэм ипащ, Кубанскэ православнэ университетым икIэлэегъаджэ гъэшIуагъ.

«Адыгеим и Гран-при» зэнэкъокъухэр

Кушъхьэфэчъэ спортымкIэ «Адыгеим и Гран-при» зыфиIорэ Дунэе зэнэкъокъухэр мэлылъфэгъум и 21 — 25-м тиреспубликэ игъогухэм ащыкIуагъэх. Тхьаумафэм АР-м и Правительствэ зычIэт Унэм ыпашъхьэ зэнэкъокъухэм якIэуххэр щызэфахьысыжьыгъэх.

АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу Алексей Петрусенкэр ти Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан ыцIэкIэ зэнэкъокъумэ ахэлэжьагъэхэм зэрафэразэр къыIуагъ, хагъэунэфыкIырэ чIыпIэхэр къыдэзыхыгъэмэ шIухьафтынхэр аратыжьыгъэх.

Украинэр анахь лъэш

Тхьаумафэм филармонием дэжь щаубли, спортсменхэр километри 150-рэ хъурэ гъогум щызэнэкъокъугъэх. Къушъхьэхэм апхырыкIырэ гъогу хьылъэхэри къызэранэкIыгъэх. Украинэм къикIыгъэ Михайло Кононенкэм апэрэ чIыпIэр къыдихыгъ. Игорь Дементьевыр ятIонэрэ хъугъэ — ари Украинэм щыщ. Удмуртием илIыкIоу Василий Неустроевым ящэнэрэ чIыпIэр къыдихыгъ.

«Адыгеим и Гран-при» апэрэ чIыпIэр къыщызыхьыгъэр Украинэм къикIыгъэ зэлъашIэрэ спортсменэу Виталий Попковыр ары. Александр Шейдым ятIонэрэ хъугъэ — ари Украинэм щыщ. Москва къикIыгъэ Валерий Валыниным ящэнэрэ чIыпIэр фагъэшъошагъ.

Кушъхьэфэчъэ спортым «Майкэ гъожьыр» дэгъоу щашIэ. Апэрэ чIыпIэр къыдэзыхыгъэм ар фагъэшъуагъэ. Къушъхьэм къыщычъэнымкIэ анахь лъэш хъугъэр Самарэ испортсменэу Дмитрий Пузановыр ары. «Активный гонщик» зыфиIорэ щытхъуцIэр Украинэм илIыкIоу Виталий Попковым фагъэшъошагъ.

Командэхэм язэнэкъокъухэм Украинэм испортсменхэр ащытекIуагъэх. «Адыгеим и Гран-при» апэрэу зэхащэгъагъэми, спортсменхэм лъэшэу агу рихыгъ. КъэкIощт илъэсым кушъхьэфэчъэ спортымкIэ тиреспубликэ Дунэе зэIукIэгъухэр щызэхащэхэ ашIоигъоу зэнэкъокъухэм ясудья шъхьаIэу Валерий Севрюк, УФ-м кушъхьэфэчъэ спортымкIэ ифедерацие ипрезидент IэнатIэ зыгъэцэкIэрэ Юрий Кучерявэм, нэмыкIхэми къытаIуагъ. Донецкэ къикIыгъэ спортсменхэм Адыгеим икушъхьэхэр, ипсыхъо чъэрхэр зэрагъэпшэщтхэр ашIагъэп. Гъогумаф, «Адыгеим и Гран-при»!

САХЬИДЭКЪО Нурбый.

Сурэтым итхэр: **шIухьафтынхэр зыфашIыгъэ спортсменхэмрэ зэхэщакIохэмрэ.**

Пхъашэу адэзекIощтых

Федеральнэ законодательствэм къызэрэдилъытэрэмкIэ, 2009-рэ илъэсым бэдзэогъум и 1-м къыщыублагъэу джэгупIэ чIыпIэхэм яIофшIэн Урысыем щызэпагъэугъ.

Урысыем ишъолъырхэмкIэ апэу джэгун бизнесыр къызыщызэтырагъэуцуагъэхэм ащыщ Адыгэ Республикэр. АщкIэ АР-м и Президентрэ АР-м иминистрэхэм я Кабинетрэ унэшъо гъэнэфагъэхэр аштагъэх. Ар гъэцэкIагъэ хъуным лъыплъэгъэным пае координационнэ совет республикэм щызэхащагъ. Ащ мы мафэхэм зэхэсыгъоу иIагъэм федеральнэ законодательствэр Адыгеим щыгъэцэкIагъэ зэрэхъурэм щытегущыIагъэх. Iофтхьабзэр зэрищагъ АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу Алексей Петрусенкэм. Унашъор заштагъэм къыщегъэжьагъэу советым Iофэу ышIагъэм, анахьэу анаIэ зытырагъэтыгъэ лъэныкъохэм ар къащыуцугъ, тапэкIэ пшъэрылъэу зыфагъэуцужьыхэрэр къыгъэнэфагъэх.

ПравэухъумэкIо органхэм ялIыкIохэу зэхэсыгъом хэлэжьагъэхэм къызэрэхагъэщыгъэмкIэ, мы законым кIуачIэ иIэ зыхъугъэр тIэкIу шIагъэ нахь мышIэми, джэгупIэ чIыпIэхэр зэфашIыжьыгъэхэу, ау ахэм ачIыпIэ «Интернет-клуб» аIо къытыратхэшъ, гъэпцIагъэкIэ, гъэбылъыгъэкIэ джыри Iоф ашIэ.

АР-м и МВД экономикэ бзэджэшIагъэхэм апэшIуекIогъэнымкIэ и ГъэIорышIапIэ имежрайон отдел ипащэ игуадзэу В.Кандыч къызэриIуагъэмкIэ, законыр зэрагъэцакIэрэр уплъэкIугъэным пае профилактическэ Iофтхьабзэхэр зэхащэх. Ащ къыдыхэлъытагъэу зигугъу къэтшIыгъэ клубхэм Iоф зэрашIэрэр милицием ыкIи прокуратурэм яIофышIэхэм, нэмыкI къулыкъухэр ягъусэхэу ауплъэкIугъэх. Зэфэхьысыжьхэм къызэрагъэлъагъорэмкIэ, законыр ахэм пчъагъэрэ аукъо, электроннэ счетхэр джэгуакIохэм къафызэIуахышъ, нэбгырэ пэпчъ телъытагъэу ахъщэ къафакIоу ашIы. ГъэпцIагъэкIэ Iоф зышIэрэ клубхэм уябэныныр къин, сыда пIомэ ахэм хабзэр аукъо пфэIощтэп.

Интернет-клубхэр зыIыгъхэм къаIорэр зы: «Интернетым хахьэрэ пэпчъ сайтэу ыгъэфедэрэм тэ тылъыплъэн тлъэкIыщтэп». Арэу щыт нахь мышIэми, правэухъумэкIо органхэм законыр зыукъогъэ бизнесменхэм ащыщхэм административнэ пшъэдэкIыжь арагъэхьыгъ.

2010-рэ илъэсыр къызихьагъэм къыщегъэжьагъэу МВД-м икъулыкъушIэхэм джэгупIэ чIыпIэ 27-рэ ауплъэкIугъ, законыр зыукъогъэ Интернет-клуб 19 зэфашIыгъ.

Мы гумэкIыгъор дэгъэзыжьыгъэным пае правэухъумэкIо органхэм, прокуратурэм, къулыкъу ыкIи ведомствэ зэфэшъхьафхэм ялIыкIохэмрэ предпринимательхэмрэ язэдэлэжьэн нахь гъэпытэгъэн фаеу Алексей Петрусенкэм къыIуагъ. ЦIыф къызэрыкIохэм мы Iофыгъом еплъыкIэу фыряIэр зэгъэшIэгъэным, ахэр зымыгъэрэзэрэ лъэныкъохэр къэгъэнэфэгъэнхэм апае республикэм имуниципальнэ образованиехэм «цыхьэшIэгъу телефонхэр» къащызэIухыгъэнхэр зэхэсыгъом хэлэжьагъэхэм игъоу алъытагъ.

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

ТиIофшIэгъу тыфэгушIо!

Гуманитар шIэныгъэхэм яушэтын пылъ Адыгэ республикэ институтэу КIэрэщэ Тембот ыцIэкIэ щытым литературэмкIэ иотдел инаучнэ IофышIэ шъхьаIэу, филологие шIэныгъэхэмкIэ кандидатэу, Красногвардейскэ районымкIэ тигъэзет исобкоррэу ШэкIо Мирэ тигуапэу ыкIи тыгу къыддеIэу къызыхъугъэ мафэмкIэ тыфэгушIо.

Игугъэ пстэуми алъыIэсэу, ыгу етыгъэу журналистикэмрэ наукэмрэ зэращылажьэрэм къыкIырымыгъэчэу гъэхъагъэхэр ышIыхэзэ илъэсыбэрэ щыIэнэу фэтэIо. Псаунығъэ пытэ Тхьэм къыует, насыпышIо охъу!

IIофшIэгъухэр.

АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Илъэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фыриIэу Iоф зэришIэрэм ыкIи къызыхъугъэр илъэс 60 зэрэхъурэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшъошагъ **Корепин Виталий Владимир ыкъом,** Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Аппарат и Финанс-хъызмэт гъэIорышIапIэ игараж иIофышIэ.

Ветеранхэм (пенсионерхэм) IэпыIэгъу ятыгъэным фэгъэзэгъэ Адыгэ республикэ Фондэу «ТекIоныгъ» зыфиIоу Советскэ Союзым и ЛIыхъужъэу Хъ.Б. Андырхъуаем ыцIэкIэ щытым зимылъку фэзытIупщы зышIоигъохэм мыщкIэ арагъэхьын алъэкIыщт:
ИНН 0105051524
р/с 40703810900000000386 ОАО АКБ «Новация»
БИК 047908700
к/с 30101810300000000700

__**Мэлылъфэгъум и 26-р — радиацием ыпкъ къикIыгъэ тхьамыкIагъохэм ахэкIодагъэхэр агу къызыщагъэкIыжьырэ Дунэе маф**__

ЯгумэкIыгъохэми ащагъэгъозагъэх

1986-рэ илъэсыр, мэлылъфэгъум и 26-р тикъэралыгъо итарихъ хъугъэ-шIэгъэ тхьамыкIагъоу къыхэнагъ. А мафэм илъэужхэр непэ къызынэсыгъэми тэлъэгъух, шIэхэуи ахэр хэкIокIэжьынхэу щытэп.

Мэлылъфэгъум и 23-м Мыекъуапэ, Адыгэ Республикэм и Правительствэ изэхэсыгъохэр зыщыкIохэрэ залым, щызэIукIагъэх Чернобыль и АЭС къыщыхъугъэгъэ аварием къызыдихьыгъэ тхьамыкIагъохэм ядэгъэзыжьын хэлэжьагъэхэм яобщественнэ организациехэм ялIыкIохэмрэ республикэм ипащэхэмрэ. ЗэIукIэгъур зэрищагъ Премьер-министрэм игуадзэу Алексей Петрусенкэм. Ащ ипэублэ псалъэ къызэрэщыхигъэщыгъэмкIэ, Адыгеим щыщ нэбгырэ 900-м ехъу охътэ зэфэшъхьафхэм агъэкIогъагъэх Чернобыль. Мары илъэс 24-рэ тешIагъ а аварием ыуж, ащ имашIо хэтыгъэхэм ащыщыбэми дунаир ахъожьыгъ, къэнагъэхэми япсаунигъэ зэщыкъуагъэ. ЛIыхъужъныгъэу мыхэм зэрахьагъэм ифэшъошэ уасэ фашIызэ, непэ гумэкIыгъоу яIэхэр зэшIохыгъэнхэм, япсаунигъэ, социальнэу къэухъумэгъэным япхыгъэ Iофыгъохэр игъом афэгъэцэкIэгъэнхэм Адыгеим ипащэхэр зэрэфэхьазырхэр А. Петрусенкэм къыхигъэщыгъ.

Чернобыльцэхэм ямедицинэ фэIо-фашIэхэр республикэм зэрэщагъэцакIэхэрэм къытегущыIагъ Адыгэ Республикэм псаунигъэр къэухъумэгъэнымкIэ иминистрэ игуадзэу Н. Чэужъыр. Ащ къызэриIуагъэмкIэ, профессиональнэ патологиемрэ радиационнэ медицинэмрэ я Гупчэ республикэм иIэ зыхъугъэм къыщегъэжьагъэу (2008-рэ илъэсым ар къызэIуахыгъ) мыхэм ямедицинэ фэIо-фашIэхэр нахьышIоу афагъэцэкIэнхэм иамалхэр щыIэхэ хъугъэ. Ау чернобыльцэхэм джыри гумэкIыгъохэр ямыIэхэу щытэп, анахьэу ахэр зыфэгъэхьыгъэхэр Iэзэгъу уцхэм язэгъэгъотын ары. Мыщ фэгъэхьыгъэу А. Петрусенкэми, Н. Чэужъми къыхагъэщыгъ мыхэм ящыкIэгъэ Iэзэгъу уцхэр рецептхэмкIэ аптекэхэм къащаратын амылъэкIымэ, поликлиникэхэм е мэфэ стационарэу сымэджэщхэм яIэхэм а Iэзэгъу уцхэр ащарагъэгъотын зэрэфаер.

Чернобыльцэхэм яобщественнэ организациехэм ацIэкIэ зэIукIэм къыщыгущыIагъэх республикэ организациеу «Союз «Чернобыль» зыфиIорэм ипащэ IэнатIэ зыгъэцэкIэрэ В. Шарайрэ «Чернобылец» зыцIэ урысые организацием иреспубликэ къутамэ иправление итхьаматэу В. Евдачковымрэ. Ахэм хагъэунэфыкIыгъ мы зэIукIэгъум фэдэхэр протоколым паеу щымытэу, ягумэкIыгъохэр къызыщынэфэхэрэ Iофтхьабзэу зыхъукIэ нахь шIуагъэ къызэрахьыщтыр. Ащ дакIоу, мыхэм ыкIи нэмыкI чернобыльцэхэу къэгущыIагъэхэм ягуапэу къыхагъэщыгъ профессиональнэ патологиемрэ радиационнэ медицинэмрэ я Гупчэ щыIэ зэрэхъугъэм шIуагъэ къызэрихьырэр ыкIи ащ ипащэу ЖакIэмыкъо Сусаннэ охътэ кIэкIым къыкIоцI IофшIэныр дэгъоу зэрэзэхищагъэр, цIыфэу еуалIэхэрэм IэпыIэгъу къафэхъуным ренэу зэрэпылъыр. Ащ фэдэ IофшIакIэм мэхьанэ зэриIэр къаушыхьатызэ, «Союз «Чернобыль» зыфиIорэ общественнэ организацием иунашъокIэ Щытхъу тхылъ С. ЖакIэмыкъом фагъэшъошагъ ыкIи мы зэIукIэгъум ар щыратыжьыгъ.

ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.

Лентэ мин 65-рэ тиреспубликэ щагощыщт

Тыгъуасэ, мэлылъфэгъум и 26-м, къыщыублагъэу ТекIоныгъэм и Мафэ ипэгъокI акциеу «Георгиевская лента» зыфиIорэр тиреспубликэ щырагъэжьагъ. Мы Iофтхьабзэм кIэщакIо фэхъугъэх Адыгэ Республикэм ныбжьыкIэ IофхэмкIэ и Комитет, АР-м лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет, Адыгэ республикэ фондэу «ТекIоныгъ» зыфиIорэр, заом, IофшIэным, УIэшыгъэ КIуачIэхэм ыкIи правэухъумэкIо органхэм яветеранхэм (пенсионерхэм) я Адыгэ республикэ Совет, ООО-у «Урысыем и Къэщ Плъыжь» зыфиIорэм икъутамэу Адыгэ Республикэм щыIэр.

Джащ фэдэу мы акцием къыхагъэлэжьэщтых ныбжьыкIэ, общественнэ-политическэ ыкIи лъэпкъ организациехэр, цIыф къызэрыкIохэр. Ахэм анэмыкIэу республикэ акцием хэлэжьэнэу зэрэфаехэр къаIуагъ коммерческэ фирмэхэм, бюджет организациехэм яIофышIэхэм.

АР-м ныбжьыкIэ IофхэмкIэ и Комитет итхьаматэу Къэрэтэбэнэ Махьмудэ къызэриIуагъэмкIэ, Георгиевскэ лентэхэр цIыфхэм аратынхэ закъор арэп мы акциемкIэ пшъэрылъэу зыфагъэуцужьыгъэр. ЦIыфхэм язэхашIэ къэгъэущыгъэныр, ныбжьыкIэхэр патриотхэу пIугъэнхэр, Хэгъэгу зэошхом хэлэжьэгъэ тилIыхъужъхэр зэрифэшъуашэу агу къэгъэкIыжьыгъэнхэр, непэ псаоу къэнэгъэ тиветеран лъапIэхэм яфэшъошэ шъхьэкIафэ афэшIыгъэныр ары мыщкIэ мурадэу яIэр.

Илъэс къэс мы Iофтхьабзэм къыдыхэлъытагъэу Къэщ Плъыжьым ирасчетнэ счет къызэIуахышъ, ахъщэ IэпыIэгъу аугъои. Ащ нэмыкIэу ныбжьыкIэхэм пикетхэр урамхэм ащашIыхэзэ, ахъщэ къаугъои. Ахэм къаугъоирэмкIэ дзэ госпиталым ищыкIэгъэщт медицинэ Iэмэ-псымэхэр къафащэфыщтых.

КIАРЭ Фатим.

Илъэсым икIэуххэр зэфахьысыжьыгъэх

Адыгэ Республикэм культурэ кIэнхэр къэухъумэгъэнхэмкIэ ыкIи гъэфедэгъэнхэмкIэ и ГъэIорышIапIэ кIэщакIо зыфэхъугъэ игъэкIотыгъэ зэхэсыгъо икIыгъэ тхьамафэм АР-м и Лъэпкъ музей щыкIуагъ. Ащ иIофшIэн хэлэжьагъэх АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу Алексей Петрусенкэр, АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм культурэмкIэ, спортымкIэ, СМИ-кIэ ыкIи общественнэ организациехэм Iоф адэшIэгъэнымкIэ и Комитет итхьаматэу Евгений Саловыр, культурэ кIэнхэр къэухъумэгъэнхэм фэгъэзэгъэ специалистхэу республикэм имуниципальнэ образованиехэм къарыкIыгъэхэр, къулыкъу ыкIи ведомствэ зэфэшъхьафхэм ялIыкIохэр.

Зэхэсыгъор рамыгъажьэзэ АР-м культурэ кIэнхэр къэухъумэгъэнхэмкIэ ыкIи гъэфедэгъэнхэмкIэ и ГъэIорышIапIэ ипащэу ЦIыпIынэ Рустем зиIофшIэн щытхъу хэлъэу зыгъэцэкIэрэ специалист анахь дэгъухэм рэзэныгъэ тхылъхэр аритыгъэх. Нэужым зэхэсыгъор лъигъэкIотагъ АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу Алексей Петрусенкэм.

— Культурэ кIэнхэм яобъектхэу республикэм итхэр къэгъэнэжьыгъэнхэр, къыткIэхъухьащт лIэужыкIэхэм ахэр анэгъэсыжьыгъэнхэр Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хабзэ, чIыпIэ зыгъэIорышIэжьыным иорганхэм пшъэрылъ шъхьаIэу яIэхэм зыкIэ ащыщ. Ащ фэшыхьат «2009 — 2011-рэ илъэсхэм АР-м амыгъэкощырэ тарихъ, культурэ иIэнхэм яобъектхэр инвентаризацие шIыгъэныр» зыфиIорэ программэу республикэм щылажьэрэр. Ащ игъэцэкIэжьын пстэумкIи сомэ миллион 11 пэIухьащт. ТапэкIи культурэ, тарихъ кIэнхэм якъэухъумэн, якъызэтегъэнэжьын япхыгъэ Iофтхьабзэхэр щыIэныгъэм щыпхырыщыгъэнхэм АР-м игъэцэкIэкIо хабзэ иорганхэм анаIэ тырагъэтыщт, — къыIуагъ Премьер-министрэм игуадзэ.

Зэхэсыгъом къырагъэблэгъагъэхэр ГъэIорышIапIэм ипащэу ЦIыпIынэ Рустем къыгъэхьазырыгъэ докладым ащ ыуж едэIугъэх. Адыгеим ит культурэ кIэнхэр къэгъэнэжьыгъэнхэмкIэ 2009-рэ илъэсым ведомствэм IофшIэнэу ышIагъэм, ащ изэфэхьысыжьхэм ар афэгъэхьыгъагъ. Республикэм ит тарихъ ыкIи культурэ кIэнхэм язытет къытегущыIэзэ, ЦIыпIынэ Рустем къызэриIуагъэмкIэ, Адыгеим ащ фэдэ объект 1799-рэ итэу щагъэунэфыгъ. Ахэм ащыщэу 195-р Хэгъэгу зэошхом фэгъэхьыгъэх. ТекIоныгъэм и Мафэу къэблагъэрэм ехъулIэу ахэм гъэцэкIэжьын IофшIэнхэу арашIылIэхэрэм районхэм къарыкIыгъэ специалистхэр къытегущыIагъэх. МэфэкIышхоу тихэгъэгу хигъэунэфыкIыщтыр къэмысызэ саугъэтхэм язытет нахьышIу шIыгъэным дэлэжьэгъахэхэу пэгъокIыщтых.

ЕЛБЭШЭ Руслъан.

Творческэ зэпхыныгъэхэр

УсакIом пае парламент наград

Краснодар, къэзэкъ культурэм и Гупчэ урыс поэт шIагъоу, Урысыем итхакIохэм я Союз исекретарэу Николай Зиновьевыр илъэс 50 зэрэхъугъэм фэгъэхьыгъэ творческэ пчыхьэзэхахьэ щызэхащэгъагъ. Ащ хэлэжьагъ АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм культурэмкIэ, спортымкIэ, СМИ-мкIэ, общественнэ организациехэм Iоф адэшIэгъэнымкIэ и Комитет ипащэу, Урысыем итхакIохэм я Союз хэтэу Евгений Саловыр.

Адыгэ Республикэм и Парламент и Щытхъу тхылъ юбилярым фигъэшъуашэзэ, ащ къыхигъэщыгъ, Николай Зиновьевыр — джырэ уахътэм ипоэт-патриотэу, зитворчествэ гъэшIэгъон дэдэу урыс литературэ-художественнэ традициемрэ ямышIыкIэ гупшысакIэмрэ зыщызэхэхьагъэу зэрэщытыр. Ащ фэдэ тхэкIэ шапхъэм, хъугъэ-шIагъэхэм ыкIи щыIэкIэ хабзэхэм ахэль узэмыжэгъэхэ лъэныкъохэу, апэрэ плъэгъумкIэ гулъытэгъуаехэр, къызэIуехы, къыхегъэщы. Ащ елъытыгъэу Н. А. Зиновьевым творческэ метод хэхыгъэу IэкIэлъым игугъу къэшIыгъэн фае мэхъу. Дин-поэтическэ рационализмэкIэ ащ уеджэн плъэкIыщт, къежьэпIэ лъэпсэ кууи иI. Ары анахьэу Е. И. Саловым игущыIэ щыкIигъэтхъыгъэри, Кубань къогъупIэм щыпсэурэ усакIом щыIэкIэ-псэукIэм щыхъурэ-щышIэрэр ыкIи шэн зэфэшъхьафхэр ыгъэунэфынхэмкIэ, ахэмкIэ шIэныгъэ уигъэгъотынымкIэ, гущыIэр зэхыуигъэшIэнымкIэ амал къезытэу щытыр. Илъэсыбэмэ къакIоцI усакIом итворчествэкIэ Кубань ыкIи Урысыем яхудожественнэ культурэ хэгъэхъогъэным, Краснодар краим ыкIи Адыгэ Республикэм азыфагу илъы хъугъэ литературэ зэпхыныгъэхэр гъэпытэгъэнхэм иIахь гъэнэфагъэ ахилъхьагъ. Ары анахьэу ушъхьагъу фэхъугъэр усакIом ипоэтическэ IофшIагъэ Адыгеим и Парламент ишIухьафтын фэгъэшъошэгъэным.

АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм ипресс-къулыкъу

ПенсиехэмкIэ фондым шъущегъэгъуазэ

Мы илъэсым жъугъэфедэщтмэ...

Ны (унэгъо) мылъкур тызыхэт илъэсым зыгъэфедэ зышIоигъо унагъохэм ПФР-м ичIыпIэ орган 2010-рэ илъэсым жъоныгъуакIэм и 1-м нахь кIасэ мыхъугъэу заявление ратын зэрэфаер ПФР-м и Адыгэ республикэ Къутамэ агу къегъэкIыжьы. КъэIогъэн фае ны (унэгъо) мылъкумкIэ къэралыгъо сертификат къаIыхыгъэным ифитныгъэ къязытыгъэ сабыим ыныбжь илъэсищ зыхъурэ ужым а мылъкур агъэфедэн фитхэу законым зэригъэнафэрэр. ЯтIонэрэ е ащ къыкIэлъыкIогъэ сабыир къызыхъугъэр е апIуцтэу заIахыгъэр 2007-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м къыкIэлъыкIогъэ пIальэм къыхеубытэмэ, сабыим ыныбжь илъэситIурэ мэзихрэ зыхъурэ ужым зыщыфэехэ пIальэм заявлениер аратын фитых. Ау тызыхэт илъэсым иятIонэрэ кIэлъэныкъо ны (унэгъо) мылъкур зыгъэфедэ зышIоигъохэм 2010-рэ илъэсым ижъоныгъуакIэ и 1-м нахь кIасэ мыхъугъэу ыкIи къихьащт илъэсым иапэрэ кIэлъэныкъо зыгъэфедэнэу изыхъухьагъэхэм чъэпыогъум и 1-м нахь кIасэ мыхъугъэу заявление атын фае.

Непэ зэрэгъэпсыгъэмкIэ, 2007-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м ыуж ятIонэрэ сабыир къызыфэхъугъэ унэгъо 8200-м ны(унэгъо) мылъкур гъэфедэгъэным ехьылIэгъэ заявление къатыгъ. КъэIогъэн фае индексацием ишIуагъэкIэ джырэ нэс ны (унэгъо) мылъкур зымыгъэфедагъэхэм яахъщэу зэIукIагъэр сомэ мин 343-м зэрехъугъэр.

Ны (унэгъо) мылъкур зытелъытэгъэ лъэныкъо шъхьаIэхэм яхьылIэгъэ заявление 456-рэ ПФР-м къырахьылIагъ. Ахэм ащыщэу 31-р унэ амалэу яIэхэр нахьышIу шIыгъэнхэм телъытагъэх ыкIи а Iофым ПФР-м сомэ миллиони 10,4-рэ пэIуигъэхьагъ. ЯтIонэрэ лъэныкъоу сабыим ыныбжь илъэсищ охъуфэкIэ уемыжэу мылъкур зыпэIубгъэхьан плъэкIыщтыр унэ къэщэфыгъэным е шIыгъэным пае банкхэм чIыфэу къаIахыгъэр тыжьыгъэныр ары. Ащ ехьылIэгъэ заявление 425-у унагъохэм къатыгъэхэм апае ПФР-м сомэ миллиони 122,7-рэ чIыфэт организациехэм афигъэхьыгъ. Ны (унэгъо) мылъкур агъэфедэзэ унэгъо 382-м чIыфэхэр зэрэпсаоу е ахэм ащыщ Iахь атыжьыгъ.

ХЬАЦIЫКIУ Марин.
ПФР-м и Адыгэ республикэ Къутамэ социальнэ тынхэмкIэ иотдел ипащ.

Мэхьанэшхо зиIэ къулыкъу

Судым ыкIи хэушъхьафыкIыгъэ уполномоченнэ органхэм яактхэр шIокI имыIэу гъэцэкIэгъэнхэм непэ Iоф дэзышIэхэрэр суд приставхэр арых.

ЩыIэныгъэм къызэригъэлъагъорэмкIэ, суд приставхэм язекIуакIэ чIыфэ зытелъ цIыфхэр ымыгъэразэхэу бэрэ къыхэкIы. Судым унашъоу ышIыгъэр чIыфэ зытелъ цIыфым къызылъыIэсkIэ, мэфитфым къыкIоцI ар ыгъэцэкIэн фае. Арэу щыт нахь мышIэми, ежь-ежьырэу чIыфэр зымытыжьхэрэри бэрэ агъэунэфы. Ащ къыхэкIыкIэ, суд приставым унашъо ешIы чIыфэу цIыфым телъым джыри проценти 7 хэгъэхъогъэнэу. Сыд фэдэу хъугъэми, сыд фэдэ ушъхьагъу къагъотыми, законыр зымыгъэцэкIэнэу фежьэхэрэм пшъэдэкIыжь зэрахьыщтыр зыщагъэгъупшэ хъущтэп. Мы аужырэ илъэсхэм Мыекъопэ къэлэ отделым исуд приставхэм яшIуагъэкIэ бюджет зэфэшъхьафхэм ахъщэшхо афыкагъэхьажьын алъэкIыгъ. 2007-рэ илъэсым — сомэ миллион 35-м ехъу, 2008-рэ илъэсым — сомэ миллион 55-м кIахьэу, 2009-рэ илъэсым — сомэ миллион 70-м ехъу ыкIи илъэсэу тызыхэтым иапэрэ мазэхэм — сомэ миллион 26-рэ.

ЧIыфэ зытелъхэм зыщагъэгъупшэ хъущтэп кредит учреждениехэм къащызэIуахыгъэ счетхэр агъэфедэнхэ, ямылъку агъэзекIон фимытхэу правэухъумэкIо органхэм ашIын зэралъэкIыщтыр (арест атыралъхьаныр).

Суд приставхэм апэу анаIэ зытырадзэрэр чIыфэ зытелъ цIыфым мылъкоу иIэр ревизие шIыгъэныр ары. 2010-рэ илъэсым иапэрэ мэзищым чIыфэ зытелъ нэбгырэ 287-мэ ямылъку арест тыралъхьагъ, нэбгыри 168-мэ административнэ пшъэдэкIыжь арагъэхьыгъ, нэбгырэ 370-р охътэ гъэнэфагъэм Урысыем икIынхэ фитыщтэп.

Тазырэу сомэ мин зытыралъхьагъэм игъом зымытыжькIэ, ар сомэ минрэ нэкъорэм нэсын ылъэкIыщт. Джащ фэдэу административнэ тазырыр игъом зымытыгъэр фэдитIукIэ агъэпщынэн е мэфэ 15-м къыкIоцI административнэ хьапс тыральхьан фитых.

ЧIыфэхэр къызэкIэгъэкIожьыгъэнхэм пае суд приставхэмрэ гъогу-патруль къулыкъум иIофышIэхэмрэ зэгъусэу Iофтхьабзэ гъэнэфагъэхэр рагъэкIокIых. Зыгъэпсэфыгъо уахътэхэм ялъэхъан «ЧIыфэ птелъымэ уплъэкIу» зыфиIорэ акциер республикэм щызэхащэ.

Джыри зэ шъугу къэтэгъэкIыжьы: суд приставыр шъуадэжь къэкIофэ шъуемыж, шъуичIыфэ шъор-шъорэу шъутыжь. Джащыгъум шъуимылъку къэшъуухъумэщт, шъуиуахъти пкIэнчъэу жъугъэкIощтэп.

ЧIыфэ шъутелъымэ е ар зэрэшъутыжьын шъулъэкIыщт амалхэр зэжъугъашIэ шъушIоигъомэ, Мыекъопэ къэлэ отделым исуд приставхэм закъыфэжъугъазэ шъулъэкIыщт. Ар урамэу Хьахъуратэм ыцIэ зыхьырэм иунэу 541-а-м тет, телефонхэр **55-55-58-рэ, 55-68-99-рэ.**

Мыекъопэ къэлэ отделым исуд приставхэм япащэу ХЬЭЦIЭЦIЭ Мурат.

Ветераным IукIагъэх

Адыгэ республикэ гимназием иегъэджэн план къыдыхэлъытагъэу илъэс къэс ныбжьыкIэхэр патриотхэу пIугъэнхэм фэгъэхьыгъэ Iофтхьабзэхэр зэхащэх. ЖъоныгъуакIэм и 9-м ехъулIэу Хэгъэгу зэошхом иветеранхэм аIокIэх. Мы мафэхэми Валентина Дацкевич дэжь я 8-рэ классым ис еджакIохэр щыIагъэх. ТарихъымкIэ кIэлэегъаджэу Ирина Цвелеховскаямрэ классым ипащэу Кийко Натальерэ зипэщэхэ купыр ветераным ипсауныгъэ кIэупчIагъэх. Заом фэгъэхьыгъэ къэбархэм ядэIугъэх.

Заор къызэрежьагъэр Валентина Дацкевич радиомкIэ зэхихыгъагъ. Илъэс 19 ыныбжьэу къулыкъушIэ зэкIом госпиталым Iэзэгъу уцхэр зэрэфикъущтым лъыплъэщтыгъ. КъауIагъэхэр къызэрахьылIэщт унэхэр аIэшъхьитIукIэ зэрашIыщтыгъэхэм, щыIэныгъэр езыгъэжьэгъэ ныбжьыкIэхэм я Родинэ къызэраухъумагъэм заом имашIо зэхэзышIэгъэ ветераным еджакIохэр ащигъэгъозагъэх.

ДАУТЭ Анжел.

Сурэтым итхэр: **Валентина Дацкевич гимназием икIэлэегъаджэхэмрэ кIэлэеджакIохэмрэ IукIагъэх.**

Квадратнэ метрэр сомэ мин 21-кIэ ащэщт

Адыгэкъалэ Вологдэ къикIыгъэ инвесторхэм язаводэу ОАО-у «СКДМ»-м икъутамэу щагъэпсыгъэм ыныбжь илъэс зэрэхъугъэм ыкIи мафэм фэтэр 40 зыхэт унэ къалэм щашIынэу зэрэрагъэжьагъэм афэгъэхьыгъэ тхыгъэ тигъэзет мэзэе мазэм къидгъэхьэгъагъ. Джы бэмышIэу щэу зэтет унэу тызхэт илъэсым игъэмэфэ мазэхэм ыкIэмэ адэжь аухыщтым фэгъэхьыгъэ зэхахьэ къэлэ администрацием щыIагъ.

Ащ къыщыгущыIагъэх заводым икъутамэу къалэм дэтым идиректорэу Андрей Соколовымрэ ащ коммерцие IофыгъохэмкIэ игуадзэу Александр Шуровымрэ. Ахэм къызэраIуагъэмкIэ, фэтэрыбэу зэхэт унэр мылъкушхо кIахьынкIэ арэп къалэм зыкIыщырагъэжьагъэр. Ярабочхэм янахьыбэр мы къалэм дэс. Администрацием ипащэхэри, цIыфэу дэсхэри къафэдэгъух. Ащ фэшI Адыгэкъалэ ихэхъоныгъэ, ар нахь кIэракIэ зэрэхъущтым яIахьышIу зэрэхашIыхьащтым, ащ щыпсэухэрэм социальнэ IэпыIэгъу афэхъуным фэшI унэм игъэпсын зыкIыфежьагъэхэр. КъызэраIуагъэмкIэ, джары псэупIэм ыуаси лъапIэ зыкIамышIырэр. Зэхахьэм хэлэжьагъэхэм къазэрафаIотагъэмкIэ, унэм джыри обойхэр емыгъэпкIыгъэу, джэхашъуи имыдзагъэ зыхъукIэ квадратнэ метрэм ыосэщтыр сомэ мин 19,8-рэ. Ау унэм епшIэжьын щымыIэу, IункIыбзэр Iупхынышъ уихьажьыным нагъэсыгъэ зыхъукIэ, квадратнэ метрэр зэрэщэщтыр сомэ мин 21-рэ. Ыужырэ пчъагъэм елъытыгъэу къэплъытэн зыхъукIэ, зы унэ хъурэ фэтэрым тефэщтыр сомэ мин 685-рэ, унитIу зыхэт фэтэрыр сомэ миллионрэ мин 30-рэ, унищ хъурэ фэтэрыр зэращэщтыр сомэ миллионрэ мин 395-рэ.

Унэм ищагуи зэтырагъэпсыхьащт, дахэуи къашIыхьащт. Ащ кIэлэцIыкIу джэгупIэхэр, спорт площадкэхэр, автомашинэ гъэуцупIэхэр иIэщтых. ЗэIукIэм къызэрэщаIуагъэмкIэ, шышъхьэIу мазэм аухыщт унэм щыщэу фэтэр 15 бронировать ашIыгъах.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Илъэс 14 тыралъхьагъ

Тэхъутэмыкъое районым ит къуаджэу Пэнэхэс щыпсэурэ Нащэ Инвер иIоф ыIуагъ район судым. Мыр зэрагъэмысэрэр 2008-рэ илъэсым къыкIоцI мыщ ихатэ кIэп кондэ мин 21-м ыкIи опиум зыхэлъ Iушъхьэ кондэ миным ехъу къызэрэщигъэкIыгъэр ары.

Судым зэригъэунэфыгъэмкIэ, апшъэрэ гъэсэныгъэ зиIэ къоджэдэсым наркотикым игъэхьазырынкIэ «фабрикэ» псау ыгъэпсыгъагъ, илъэс реным ащ Iоф ышIэщтыгъ: ыгъэтIысхьэщтыгъэх, ыпкIэщтыгъэх, ягъо охъуфэ апылъыщтыгъ, нэужым ыгъэгъущтыгъэх, ыхьаджыжьыщтыгъэх, ежь куп гъэнэфагъэу иIэхэм «товар» хьазырыр арищэщтыгъ.

Iофыр судым зэхифы зэхъум, И. Нащэм пстэуми агуригъаIо шIоигъуагъ кIэпыр жьыбгъэм хатэм къыхихьагъэу, ежь-ежьырэу ар къэкIыгъэу, нахь дэгъоу ар стыным пае ыгъэгъущтыгъэу, ежь ышъхьэкIэ ыгъэфедэным пае наркотик зыхэлъ куандэхэр къыгъэкIыщтыгъэу... Ащ иочыл лъэшэу пылъыгъ зиIоф зэхафырэ цIыфыр сымаджэу ыкIи ышIэхэрэм, ыIохэрэм гъунэ алъифыжьын амал имыIэу къыгъэлъагъо шIоигъоу. Ау судым ыкIи эксперт пчъагъэхэм ушъхьагъухэр зэкIэ щагъэзэягъэх.

Уголовнэ кодексым истатья пчъагъэхэмкIэ И. Нащэм пшъэдэкIыжь ыхьын фаеу судым унашъо ышIыгъ, бзэджэшIагъэу зэрагъэмысэхэрэм къапкъырыкIыхэзэ, илъэс 14 ащ тыралъхьагъ.

Урысыем и ФСКН Краснодар краимкIэ и ГъэIорышIапIэ Адыгэ РеспубликэмкIэ и Къутамэ ипресс-къулыкъу.

ГСЗН ЦIЫФЫМРЭ IОФШIЭНЫМРЭ ГСЗН

ХэбзэIахьхэр арагъэтыщтхэп

УФ-м ХэбзэIахьхэмкIэ икодекс фашIыгъэ гъэтэрэзыжьынхэу УФ-м и Президент ыухэсыгъэхэм зэрагъэнафэхэрэмкIэ, Урысые Федерацием исубъектхэм IофшIэнымкIэ ябэдзэршIыпIэхэм арылъ къинигъохэр гъэшъэбэгъэнхэм ехьылIэгъэ хэгъэхъожь Iофыгъохэу зэрахьэхэрэм атегъэпсыкIыгъэу агъэцэкIэрэ IофшIэнхэр (фэIо-фашIэхэр) хэбзэIахьхэр зытыралъхьэхэрэ объектхэм ахахьэхэрэп. УФ-м ХэбзэIахьхэмкIэ икодекс джащ фэдэ гъэтэрэзыжьынхэу фашIыгъэхэр егъэнафэх номерэу 41-ФЗ зытетэу 2010-рэ илъэсым мэлылъфэгъум и 5-м аштэгъэ Федеральнэ законэу «УФ-м ХэбзэIахьхэмкIэ икодекс иятIонэрэ Iахь ыкIи УФ-м изаконодательнэ акт зырызхэм гъэтэрэзыжьынхэр афэшIыгъэнхэм ехьылIагъ» зыфиIорэм.

КъэIогъэн фае УФ-м IофшIэн зимыIэ играждан мини 127-у гъэрекIо ежьхэм яунэе Iоф къызэIуахыным фежьэгъагъэхэм ыкIи IофшIэн зэрямыIэм пае илъэс псаум телъытэгъэ къэралыгъо пособиеу сомэ мин 58,8-рэ зэратыгъагъэхэм процентищым телъытэгъэ подоходнэ хэбзэIахьэу сомэ мини 7,6-рэ зырыз атын фаеу зэрэхъугъагъэр. Джащ фэдэу хэбзэIахь зытелъхэм къахиубытэщтыгъэх кризисым пэшIуекIогъэнымкIэ пстэуми апэ игъэшъыгъэн фэе Iофыгъохэу общественнэ ыкIи пIэлъэ гъэнэфагъэ зиIэ нэмыкI IофшIэнхэу предприятиехэм, организациехэм къаIуагъэкIын алъэкIыщтхэм апае зэхащэщтыгъэхэр, еджапIэхэр къэзыухыгъэхэм арагъэкIущтыгъэ стажировкэхэр.

Гъэтэрэзыжьынхэм мыщ фэдэ зэхъокIыныгъэхэр агъэнафэх:

— IофшIэнымкIэ бэдзэршIыпIэм илъ къинигъохэм къакIегъэчыгъэным тегъэпсыкIыгъэ хэгъэхъожь Iофыгъохэу зэрахьэхэрэм адиштэу агъэцэкIэрэ IофшIэнхэр (фэIо-фашIэхэр) НДС-мкIэ хэбзэIахь зытыралъхьэрэ объектхэм ахэмылъытэгъэнхэу (УФ-м ХэбзэIахьхэмкIэ икодекс иятIонэрэ Iахь ия 146-рэ статья ия 2-рэ пункт я 11-рэ подпункт хагъэхъожьыгъ);

— IофшIэн зимыIэ гражданхэм IэпыIэгъу афэхъугъэным ыкIи ашъхьэ иIоф къызэIуахыным кIэгъэгушIугъэнхэм пае ахъщэ зэратыгъэхэу ыкIи ежьхэм ашъхьэ иIоф къызэIуахи, IофшIэн зимыIэ нэмыкI гражданхэм апае IофшIэпIэ чIыпIэхэр зыгъэпсыгъэхэм хэбзэIахьхэмкIэ пIэлъэишым (илъэсищым) къыкIоцI а мылъкур федэу къаIэкIэхьагъэхэм ыкIи хъарджэу ашIыгъэхэм афыхалъытэщтых (УФ-м ХэбзэIахьхэмкIэ икодекс ия 223-рэ, 271-рэ ыкIи ия 273-рэ статьяхэр). ЗэрэхъурэмкIэ, зыцIэ къетIогъэ ахъщэр хэбзэIахьхэр зытыралъхьэхэрэм ахалъытэщтэп.

Илъэсищым къыкIоцI зыцIэ къетIогъэ мылъкур зэрэпсаоу замыгъэфедэкIэ, ащ щыщ Iахьэу къэнагъэр зэрэпсаоу федэу къахьыжьырэм афыхалъытэщт. Джащ фэдэу зыцIэ къетIогъэ мылъкум шапхъэу пылъхэр заукъохэкIэ, ахъщэу къаратыгъэр зэрэпсаоу хэукъоныгъэхэр зэрашIыгъэхэ пIалъэм телъытагъэу хэбзэIахьхэр зэратыхэрэ федэхэм афыхалъытэщтых.

Александр ЩУКИН.
УГСЗН-м иправовой къулыкъу а 1-рэ разряд зиIэ испециалист.

Шъуипшъэрылъхэр зыщышъумыгъэгъупшэх

IэкIыб хэгъэгухэм къарыкIыгъэ гражданхэр гъэлэжьэгъэнхэмкIэ Урысые Федерацием и Правительствэ 2010-рэ илъэсым телъытагъэу Адыгэ Республикэм нэбгырэ 643-рэ квотэу къыфигъэнэфагъ. Урысыем укъихьаным пае визэ къаIыхыгъэныр имыщыкIагъэу къэкIогъэ цIыфхэу 2010-рэ илъэсым мэлылъфэгъум и 16-м ехъулIэу Адыгэ Республикэм нэбгыри 121-рэ зэрэщагъэлажьэрэм ехьылIэгъэ къэбархэр Адыгэ Республикэм цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ икъэралыгъо къулыкъу и ГъэIорышIапIэ къылъагъэIэсыгъэх. Республикэм къэкIуагъэхэм янахьыбэр Узбекистан, Таджикистан, Арменявем къарыкIыгъэх.

Визэ къаIыхыгъэныр имыщыкIагъэу Урысыем къихьанхэ фитхэу зыщыгъэпсыгъэ республикэхэм къарыкIыгъэхэр (Балтиер, Грузиер ыкIи Туркмениер хэмытхэу, ахэм ахэхьэх Азербайджан, Армениер, Казахстан, Киргизиер, Молдовар, Таджикистан, Узбекистан ыкIи Украинэр) Адыгеим къэкIуагъэхэмэ, ахэр зыгъэлажьэ зышIоигъо IофшIапIэхэм ауплъэкIун фае Iоф ашIэн фитхэу зыгъэпсырэ тхылъ ахэм УФ-м и Федеральнэ миграционнэ къулыкъу и Къутамэу Адыгэ Республикэм щыIэм къаритыгъэ-къаримытыгъэр. Iизын яIэ зыхъукIэ ары ныIэп IэкIыб хэгъэгухэм къарыкIыгъэ цIыфхэр гъэлэжьэгъэнхэм ехьылIэгъэ зэзэгъыныгъэ цIыфхэм IофшIэн язытырэм адишIын зилъэкIыщтыр. Ащ ыуж мэфищ пIалъэм шIомыкIыгъэу IофшIапIэм (работодателым) УФ-м и ОФМС-у Адыгеим щыIэм ыкIи Адыгэ Республикэм цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ икъэралыгъо къулыкъу (ГСЗН) и ГъэIорышIапIэ макъэ аригъэIун фае. Джащ фэдэ шапхъэхэр егъэнафэх УФ-м и Правительствэ номерэу 183-рэ зытетэу 2008-рэ илъэсым гъэтхапэм и 18-м ышIыгъэ унашъоу «IэкIыб хэгъэгу гражданствэ зиIэхэу ыкIи (е) гражданствэ зимыIэхэу визэ имыщыкIагъэу Урысые Федерацием къэкIогъэ цIыфхэр ыкIи Iоф ашIэнэу Iизын зиIэхэр зэрагъэлажьэхэрэм ехьылIэгъэ уведомлениер цIыфхэм IофшIэн язытыхэрэм е IофшIэнхэм (фэIо-фашIэхэм) апае заказ зытыхэрэм къызэратыхэрэ ШIыкIэр ухэсыгъэным ехьылIагъ» зыфиIорэм.

ЦIыфхэм IофшIэн язытырэм къытыгъэ уведомлением къыщыреIотыкIы IэкIыб хэгъэгум къикIыгъэу ыгъэлэжьэрэ цIыф пэпчъ къэбарэу пылъыр. ЦIыфыр зыгъэлажьэрэм е хэбзэ фитыныгъэ зиIэ ащ илIыкIо ыпшъэкIэ зыцIэ къыщетIогъэ ШIыкIэм зэригъэнафэрэм тетэу уведомлениер Федеральнэ миграционнэ къулыкъум ичIыпIэ орган ыкIи Адыгэ Республикэм цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ икъэралыгъо къулыкъу и ГъэIорышIапIэ арехьылIэ е почтэ шIыкIэкIэ афегъэхьы. Бланк гъэнэфагъэм тегъэпсыкIыгъэ уведомлениер зыцIэ къетIогъэ органхэм залъагъэIэсыхэрэ уж, пыпчын фэе Iахьэу бланкым иIэм кIэтхэжьыхэшъ, ар уведомлениер къэзыхьыгъэм ратыжьы е почтэкIэ фагъэхьыжьы, уведомлениер зыцIэ къетIогъэ органхэм къагъэнэжьы. Правительствэм иунашъо тегъэпсыкIыгъэу цIыфхэм IофшIэн язытырэм ипшъэрылъхэр зэригъэцэкIэжьыгъэхэр къызэриушыхьатырэ шIыкIэр бланкым пачыгъэ Iахьэу фызэкIагъэкIожьыгъэм ар зэраIахыгъэр къизыIотыкIэу тетхагъэр ары. Уведомлением иапэрэ экземплярхэм апачыгъэ Iахьхэу зытетхэжьыгъэхэр цIыфхэм IофшIэн язытыхэрэм илъэсым къыкIоцI щагъэлъых, ащ ыуж агъэкIодыжьынхэ фитых.

Ирина ДАНИЛЬЧЕНКО.
УФСЗН-м цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ ыкIи IофшIэн зэрагъэгъотыным пае адеIэгъэным ехьылIэгъэ программэхэмкIэ иотдел иведущэ специалист-эксперт.

ЦIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэным изытет

Къэралыгъо фэIо-фашIэхэр афагъэцакIэхэмэ ашIоигъоу тызыхэхьэгъэ илъэсым иапэрэ квартал Адыгэ Республикэм цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ икъэралыгъо къулыкъу иорганхэм нэбгырэ 16533-рэ къяолIагъ. Ахэм ащыщхэу нэбгырэ 6417-р учетым хагъэуцуагъ ыкIи нэбгырэ 5231-р зыщылэжьэнхэ IофшIапIэ зимыIэкIэ алъытэхэрэм ахатхагъэх.

2010-рэ илъэсым имэлылъфэгъу и 1-м ехъулIэу цIыфхэм лэжьапIэ ягъэгъотыгъэнымкIэ къэлэ ыкIи район гупчэм ежьхэм къякIуущт IофшIэн лъыхъухэу нэбгырэ 7440-рэ рагъэблэгъагъ. Илъэсыр къызихьагъэм къыщыублагъэу лэжьапIэ имыIэу зэкIэмкIи республикэм щатхыгъэхэм япчъагъэ нэбгырэ 1344-кIэ нахьыбэ хъугъэ ыкIи 6611-м нэсыгъ. Джащ фэдэу IофшIэн зимыIэу район пстэуми ащатхыгъэхэм ахэхъуагъ. IофшIэн зимыIэхэм япчъагъэ зэхъокIыныгъэу фэхъугъэхэм апкъ къикIэу, мэлылъфэгъум и 1-м ехъулIэу къалэу Мыекъуапэ иучет хэтхэр нэбгырэ 1752-м, Адыгэкъалэ — нэбгырэ 386-м анэсыгъэх. Зэрэпсэущтыр къызыщилэжьыщт лэжьапIэ зимыIэхэу учетым хагъэуцуагъэхэр республикэм ирайонхэм мырэущтэу ащыгъэпсыгъ: ДжаджэмкIэ нэбгырэ 937-рэ, МыекъуапэмкIэ — 903-рэ, КощхьаблэмкIэ — 737-рэ, ТэхъутэмыкъуаемкIэ — 733-рэ, ТеуцожьымкIэ— 485-рэ, ШэуджэнымкIэ — 358-рэ, КрасногвардейскэмкIэ — 320-рэ.

IофшIэн зимыIэхэу ащатхыхэрэмкIи, ащ лъэгапIэу ащыряIэмкIи къалэхэмрэ районхэмрэ зэрэзэтекIыщтыгъэхэм фэдэу къэнэжьы. 2010-рэ илъэсым имэлылъфэгъу и 1-м ехъулIэу Iоф зышIэн зылъэкIыщтэу республикэм исхэм ащыщэу лэжьапIэ зимыIэхэм япчъагъэ проценти 3,2-м нэсыгъагъ. А лъэныкъомкIэ республикэ пчъагъэхэм ащышIокIыгъэх республикэм ирайони 6. ЗэкIэмэ анахьыбэу (проценти 5,9-рэ) Джэджэ районым ыкIи пстэуми анахь макIэу (проценти 2,1-рэ) къалэу Мыекъуапэ ащыгъэпсыгъагъ.

2010-рэ илъэсым иапэрэ квартал предприятие ыкIи организацие зэфэшъхьафхэм лэжьакIохэр зэрагъэблэгъэхэрэ IофшIэпIэ чIыпIэ мини 5,3-рэ къагъэлъэгъогъагъ. Нахьыбэу къызыкIэупчIэхэрэр рабоч сэнэхьат зыхэлъ IофышIэхэр арых. ЗэкIэ IофшIэпIэ чIыпIэу къагъэлъэгъуагъэхэм ащыщхэу 4561-р е процент 84,9-р рабоч сэнэхьатхэм ателъытагъэх. ЛэжьакIохэр анахьыбэу езыгъэблагъэхэрэм ащыщых обрабатывающэ производствэр (815-рэ), гъэсэныгъэр (1006-рэ), сатыур (815-рэ), псэолъэшIыныр (707-рэ). Мэлылъфэгъум и 1-м ехъулIэу вакансиехэмкIэ республикэ банкым IофшIэпIэ чIыпIэ 1843-рэ къыщагъэлъэгъогъагъ. ЗэрэщытымкIэ, зы IофшIэпIэ чIыпIэм нэбгыриплI щызэнэкъокъу. IэпэIэсэныгъэу ахэлъымкIэ IофшIапIэхэр къызыкIэупчIэхэрэмрэ лэжьапIэ лъыхъухэрэмрэ зэдиштэхэрэпышъ, цIыфхэм зыщылэжьэщтхэр къафэгъотыгъуае мэхъу. Арэущыт нахь мышIэми, 2010-рэ илъэсым имэлылъфэгъу и 1-м ехъулIэу пштэн хъумэ, цIыфхэм IофшIэн къафэгъотыгъэнымкIэ къулыкъум иорганхэр адеIэхэзэ ренэу е пIэлъэ гъэнэфагъэм телъытагъэу нэбгырэ 2488-м IофшIапIэхэр къафагъотыгъагъэх. ГъэрекIо джащ фэдэ ипIалъэ зэрэщытыгъэм ебгъапшэмэ, а пчъагъэр 524-кIэ нахьыб. IофшIэн къызыфагъотыгъэхэм ащыщхэу нэбгырэ 920-р зихэхъогъух, 56-р сэкъатныгъэ зиIэхэм, сабыибэ зыпIухэрэм, шъхьэзакъоу псэухэрэм ащыщых.

ТызытегущыIэрэ къиныгъор нахь къафэгъэпсынкIэгъэнымкIэ хэпшIыкIэу ишIуагъэ къэкIо общественнэ IофшIэнхэм цIыфхэр ахэгъэлэжьэгъэнхэм. Щылэ мазэм къыщыублагъэу гъэтхапэм нэсырэ пIалъэм къыкIоцI ащ фэдэ IофшIэнхэм нэбгырэ 817-рэ ахагъэлэжьагъ.

МЭЗЫУЖЬЫКЪО Минсур.
УСЗН-м экономикэ IофшIэнымкIэ ыкIи IофшIэным епхыгъэ бэдзэршIыпIэм изытет зэхэфынхэмкIэ иотделым испециалист-эксперт шъхьаI.

IофшIапIэхэр къышъожэх

ЦIыфхэм янахьыбэм лэжьапкIэр ары щыIэкIэ-псэукIэ амалыр гъэтэрэзыгъэным ихэкIыпIэ шъхьаIэу яIэр. Гум ыштэрэ, материальнэ ыкIи моральнэ рэзэныгъэ зыхэлъ IофшIэн къэбгъотыныр тапэрэ илъэсхэми къызэрыкIо Iофэу щытыгъэп. Ау дунэе финанс кризисэу джы нахь макIэрэ агу къагъэкIыжьырэр Урысыем къызлъыIэсыгъэм къыщыублагъэу зы IофшIэпIэ чIыпIэм пае зэнэкъокъухэрэм япчъагъэ хэхъуагъ. Ау ащ къикIырэп предприятиехэм, организациехэм, мылъкум ишIыкIэ зэфэшъхьафхэр зыгъэфедэрэ нэмыкI IофшIапIэхэм лэжьакIохэр рамыгъэблагъэхэу. Мы къэбарымкIэ районищ яхьылIэгъэ мэкъэгъэIухэм кIэкIэу шъуащыдгъэгъозэщт.

Мыекъопэ районым ит IофшIэпIэ зэфэшъхьафхэм рагъэблагъэх къыкIэлъыкIорэ сэнэхьат зыхэлъ IофышIэхэр: бармен (мэзэ лэжьапкIэр сомэ 4330-рэ), участкэм щылэжьэрэ врач психиатр-нарколог (сомэ 5000), бухгалтер шъхьаIэм игуадзэ (сомэ 15000), автогрейдерым тесыщтыр (сомэ мин 15 — 20), бульдозерым тесыщтыр (сомэ мини 10 — 15).

Тэхъутэмыкъое районым щылэжьэрэ IофшIапIэхэр къакIэупчIэх къыкIэлъыкIорэ сэнэхьат зыхэлъхэу ыкIи IофшIэнымкIэ опыт зиIэхэм: зы бухгалтерым (мэзэ лэжьапкIэр сомэ 10000), былымэхъо нэбгырэ 25-м (сомэ 6000), зы логопед (сомэ 8000), механикитIу (сомэ 8000), зы фармацевт (сомэ 8000).

Шэуджэн районымкIэ къутырэу Дукмасовым дэт еджапIэм урысыбзэмкIэ ыкIи литературэмкIэ кIэлэегъаджэ регъэблагъэ (мэзэ лэжьапкIэр сомэ 6300-рэ). Щэ заводэу «Шэуджэным» продукциер зэкIоцIызыщыхьэрэ рабочхэу нэбгыри 6 регъэблагъэ (мэзэ лэжьапкIэр сомэ 5000). Шэуджэн район администрацием мазэм сомэ 7350-рэ лэжьапкIэу зиIэщт зы архитектор, район администрацием финансхэмкIэ и ГъэIорышIапIэ мазэм сомэ 7000 къэзылэжьыщт зы бухгалтеррэ зы ревизорэу зимэзэ лэжьапкIэ сомэ мини 10 — 11-м лъыIэсыщтымрэ рагъэблагъэх. Аштэщтхэм апшъэрэ профессиональнэ гъэсэныгъэ яIэн фаеу щыт.

НэкIубгъор зыгъэхьазырыгъэр СЭХЪУТЭ Нурбый.

Дунаим иIэшIугъэ ахэмкIэ зэхешIэ

Очерк

Бжыхьэпэ мэфэ ошIу дах. Тыгъэм ыкIуачIэ кIичынэу зыщыригъэжьэрэ лъэхъанми, псэзыпыт пстэури гуапэ ащыхъоу къегъэфабэх. Нэбзыйхэр гушIопсхэу унэхэм арэпшыхьэхэшъ зэпагъэлыдыжьых.

Гъобэкъое гурыт еджапIэм илъэс еджэгъур щезыгъэжьэжьыгъэхэу яенэрэ классым исхэр зэхэпхъэгъэ хьазырых ныбжьымкIэ. Зэоуж илъэсхэм къэхъугъэхэр ячIэхьагъум афимыгъэкъоу нахьыжъыIохэри адычIагъэхьэгъагъэх. ЩыIэныгъэм ыгъэлъэпэогъэ, зятэ зимыIэжьхэ пшъэшъэ-кIэлэ купи нахьыжъыIо хъугъэхэу къахэфэх. Яенэрэ классымкIэ еджэпIэ щагум дэт унэ кIыхьэ хьазырэу тыгъэнэбзыйхэр зыщыджэгурэ зэпытэу «чэтэщ» зытырагъэнагъэм тисыгъ.

КIэлэгъур лъэхъэнэ дах, лъэхъэнэ дэгъу. ЩыIэныгъэм иIэшIугъэ изэхэшIыкI къызщидзэгъое уахът, нэикI-IуикIыр ыпэ зыщишъырэ зэман. КIалэхэм апэкIэпсхэр къызщечъэрэ, амакъэхэр зыщызэблэхъурэ уахътэр къэсыгъ. Пшъэшъэжъыехэм зызщагъэпшъэшъэрэ мафэхэри блэкIыгъэхэп, хэпсэлъыхьыхъукIыхэу аублагъ.

Хъодэ Хьазрэт, физикэмкIэ тезыгъаджэу, тикласс ипащэ, кIэлэ чъэпхъыгъэ мытIырышIу къытхищи, нэIуасэ къытфишIыгъ:

— Тхьаркъохъо Юныс Зэчэрые ыкъу, непэ щегъэжьагъэу къыжъудеджэщтышъ, шъуIэкIахьэрэр ешъумыIуалI шъощ зэрэнахьыжъым пае. ШIу шъузэрэлъэгъу, шъузэрэлъыт.

ЗэкIэми тызэрэшIэщтыгъ, кIэлэегъаджэр хымэ къоджагъэми, тэ тызычылагъ. ТIомэкъэ Юныс тэбгъэшIэжьынэу щытыгъэп. Ары къоджэдэсхэр зэреджэщтыгъэхэр пелыуанышъо зытеорэ кIэлэ пытэжъэу шIоу зэхэлъым. Бырг-тIыргэу лыпцэ закIэр щыгъын чIэгъым зэрэщыджэгурэм гу лъытэгъоягъэп. Iэ сэмэгур нахь зэригъэфедэрэмкIэ нэфагъэ зэрэсэмэгур, пшъэгъум кIэкIым шъхьэ хъумытIышIур шIогъэтIысхьажьыгъэу шъырытми, къыгъэжьэу гущыIэ зыхъукIэ къызэтыритакъоу хъущтыгъэ икъэбар. Къарыу дэгъу зиIэхэм ягъэпсыкIэу шэнышIу, къытшъхьасэу, инахьыжъыгъорыгъуазэзэ зыкъыттыриIэтыкIыщтыгъ ныбжьымкIэ илэгъу къабзэхэри къытхэсыгъэхэми. Ымакъэ Iэтыгъэу гущыIэ зэпытыщтыгъ хьэхьаеу кIэщхыхьажьызэ бэрэчэт-бэрэчэтэу. Анахь къэбар къызэрыкIор къехъулIагъэу къеIотэжьыми уигъатхъэщтыгъ, пфыримыкъоу щхыным урытыщтыгъ гомэ-лэмэжьым. ГупцIэнэ хьалэлыгъэр ахэлъыгъ икъэбархэм зэкIэм, пелыуан кIуачIэм шъхьасыпэщтыгъ, «къыштагъэу» къэсшIэжьырэп. Нэбгырэ тIурытIоу ыIитIу тапылъэу пчъагъэрэ тиIэтэу хъущтыгъэ. Турникым фэкъулаигъ, штангэм дискэу пыфэщтым фэдизыр пылъэу къемыхьылъэкIэу дифыещтыгъ. ПудитIу гирыр ары зыфэкъулай шъыпкъагъэр, ащ рыджэгупэщтыгъ Iэ зырызымкIэ, тIури изэфэдэу. ИкIэсапэщтыгъ. ЕджапIэми, къоджэ псауми а лъэхъаным къенэкъокъун гирымкIэ къадэкIыщтыгъэп.

— Сыда мыщ фэдизэу ТIомэкъо Юныс игугъу къызкIэпшIырэр, ащ фэдэу макIа къоджэшхом дэсыгъэр? — зыIони къэхъущт.

Шъыпкъэ, макIэп дэсыгъэр, ау ТIомэкъор фэшъхьаф шъыпкъ. Аущтэу еджэным фаблэу ыпэкIи ыужыкIи макIэ сызIукIагъэр.

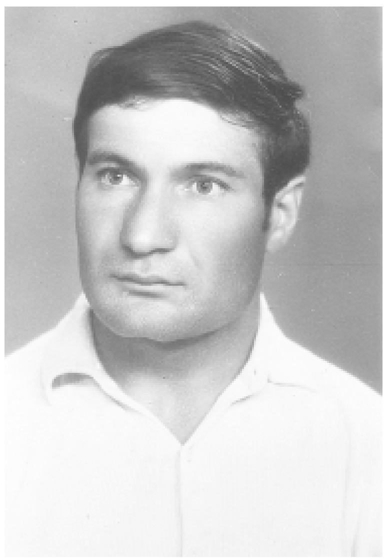

Тхьаркъохъо Зэчэрые иунагъо 1937-рэ илъэсым сабый зэтелъфыхьагъэхэм ятфэнэрэу Юныс къихъуагъ. АнахьыжъитIур пшъэшъэжъыягъэх — Духэрэ Фыжьырэ. Ахэм къакIэлъыкIощтыгъэх зэшищыр — Ахьмэд, Мэджыд, Юныс. Ятэ къышIэжьырэп Юныс, мэзиплIым итыгъ заукIым. «Хабзэм нахь пэблагъэхэм» «пэмыблагъэхэр» бзэгу зыщахьырэ лъэхъэнэ дыджым хэфагъ лажьэ зимыIэу аукIыгъэ насыпынчъэр. Зэчэрые изэкъуагъэп, зыгорэм ехьыщырэу къуаджэхэм адэсхэм янахьыбэм джар къяхъулIагъ.

Янэу Мерэм, чылэм анахь лъэпкъыжъ фэшIыгъэхэу дэсхэ ГъукIэлIхэм япхъу, сабыитфыр къылъэхэнагъ. Бзылъфыгъэ Iушым илъфыгъэхэр гъогу зэфэзанкIэ зэрэтырищэнхэм, ымыгъэнэтIупцIэнхэм, ямые зэремынэцIынхэм, зэрэригъэджэнхэм фэшъхьаф Iоф иIагъэп.

— А сикIалэх, къурмэн сызфэхъуных, чIыгу чIэгъым чIэс хьамлыуми ышхын егъоты, ныбэм илажьэ IотэжьыгъошIу, ащ фэшI хьэйнапэ къысфэшъумыхь. Къуаджэр зэрэхъоу шъухъун, Тхьэр къыжъудеIэн, — зэпымыоу гущыIэ лъэшхэр агу ригъэкIыщтыгъэхэп. Ыгъэгушхощтыгъэх ны Iушым илъфыгъэхэр, емыдэIуи къахэкIыщтыгъэп.

Адыгэ унагъохэр аужырэ сабыим цIэнтхъуафэкIэ еджэх. А чIыпIэм итыгъ Юнысэу анахьыкIэр, нахьыжъхэм къыфагъэкIуатэу, анаIэ къытет зэпытыгъ.

Юныс еджэным фаблэщтыгъ, пэсэ дэдэу кIидзагъэу, зыхэсхэм зыкъыщаригъанэщтыгъэп лъэхъэнэ мыпсынкIэм къыхиубытагъэми. Унэгъо Iужъоу зэрысым зэдэIужь илъыгъэми, нахьыжъхэм къаIорэр зыгъэцэкIэрэ кIалэм гу лъитагъ IофшIэным пэуцон зэрэфаем. Яблэнэрэ классым ыуж шофер курсхэр къыухи, кIэлэпсэу IофшIэныр ыублагъ. Апэрэ лэжьапкIэр чапыч химыгъэзэу янэ къызэрэфихьыжьыгъагъэр къешIэжьы.

Дзэ къулыкъур Казахстан щыригъэжьагъ. Дзэм щэIэфэ спортым ишъыпкъэу пылъыгъ, ыпкъынэ-лынэ псыхьагъэу 1959-рэ илъэсым Прибалтикэм къулыкъур къыщиухи, къуаджэм къыгъэзэжьыгъ. Шофер сэнэхьатым дзэм ишIуагъэ къыщекIыгъэми, еджэныр щыгъупшэу уахътэ къекIугъэп, ащ рэхьатыгъо къыритыщтыгъэп. Гъобэкъое гурыт еджапIэм ия 8-рэ класс мэфэ еджэным щыпедзэжьы. Чэщырэ автослесарэу къутырэу Шевченкэм дэтыгъэ автохозяйствэшхом щэлажьэ, мафэрэ къытхэсэу къыддеджэ. ИлъэситIоу къызэрэддеджагъэр зэхэугуфыкIыгъэу къэсэшIэжьы. Чэщырэ улажьэу, мафэрэ уеджэныр зэрэкъиныр хэткIи нафэ, шъэфэп еджэныр Iофым зэрэмынахьпсынкIэри, ау пелыуан кIуачIэ зыхэлъэу теубытагъэ зиIэм тIури зэдикъудыищтыгъэ. Нахь дэгъоу еджэсапымкIэ апшъэрэ шIэныгъэ зэригъэгъотын зэрилъэкIыщтыр. Ежьми ар къыгурыIощтыгъэми зищыIэщтыгъ.

ИлъэситIурэ еджагъэу Гъобэкъуае къебгынэшъ, Чукоткэм лэжьакIо макIо, ащ шоферэу Iоф щишIэзэ, япшIэнэрэ классыр къыдеухыжьы. Къарыушхоу Тхьэм къыхилъхьагъэм джыри ишIуагъэ къекIыгъ, Юныс къыкIыримыгъэчэу зыуж итыгъэр еджэныр арыти ыгъэцакIэщтыгъ. Еджэнышъ, сэнэхьатэу шIу ылъэгъурэр къызIэкIигъэхьанэу бэшIагъэми зыкIэнэцIыщтыгъэр зэмыжэгъэхэ пэрыохъухэр къыкъокIыгъэх. Чукоткэм укъикIын Магадан ущеджэным фэшI километрэ миным ехъу гъогууанэ ыпэ илъыгъ. Реджэн ылъэкIынэу ыугъоигъэ сомэ тыкъырыри иIэдэжьэу янэ гупсэ нахь пэблагъэуи Мыекъуапэ зыкъыригъэхьыжьыгъ.

1964-рэ илъэсым ыгу зыфэкIорэ сэнэхьатыр зыщызэрагъэгъотырэ мэкъумэщ техникумым чIахьи, 1967-рэ илъэсым къин хэрэм ащыщыгъ. Зы партым тызэдыдэсэуи къыхэкIыгъ, згъэшIагъощтыгъ къызэремыхьылъэкIырэр. Точнэ наукэхэмкIэ тапэ итыщтыгъ, зэмызэщыщтыгъэр геометриер ары, янэ къыдилъфыгъ уигъаIоу шIу ылъэгъущтыгъ. Емызэщэу къырыгущыIан ылъэкIыщтыгъ. КъыкIэIэн, къыдеIэн щыIэмэ лъэш дэдэу еджэн зэрилъэкIыщтыр къыгъэнафэщтыгъ. ТикIэлэегъэджэшIэгъуагъэхэу Iэшъынэ Нухьэ, ГъукIэлI Мэджыдэ, ГъукIэлI Щамсудинэ, СтIашъу Нурыет зэпыу ямыIэу къыраIо зэпытыщтыгъ къин къыфэмыхъоу хьищымыхъоу къыухыгъ. Янэ Мерэми псаоу еджэныри хигъэкIи къызетIысылIэжьым ищыIэныгъэ лъагъо насып зэрэхигъуатэрэр къыгурыIуагъ. IофшIэным фаблэу кIидзагъ. АщкIэ Iум-пэм имыIэу, зыфагъазэрэр изэфэдэу, зэхэдз ымышIэу лэжьагъэ. Илъэсэу IофшIэным зыщыкIидзагъэм щиубли, исэнэхьатрэ игъэсэныгъэрэ къякIурэ Iоф макIэп зыIутыгъэр. Слесарь-наладчикэу, трактор бригадэм ибригадирэу, а бригадэм иучетчикэу, машинэ-трактор паркым иинженер-технологэу, запчастьхэр зычIэлъ складым иIэшъхьэтетэу Iоф ышIагъ. ЗэкIэмкIи зэхэубытагъэу колхозэу Лениным ыцIэкIэ щытым илъэс 30 щылэжьагъ. Фэшъхьаф илъэси 8-у Темыр Чыжьэм зэрыщыIагъэри, къутырэу Шевченкэм Iоф зэрэщишIагъэри, автоколоннэри хэлъытэжьыгъэхэмэ илъэс 38-рэ мэхъу, дзэ къулыкъури хэгъэхъожьыгъэмэ илъэс 41-рэ стажыр регъэкъу. «IофшIэным иветеран» тхылъыри къыфагъэшъуашэ.

Юныс пенсием окIофэ, 1997-рэ илъэсым нэс чанэу лэжьагъэ, илъэс 13 хъугъэми зыпенсионерыр илэжьакIэ гупкIэу къеIуатэ, ышнахьыжъхэу Ахьмэдрэ Мэджыдэрэ ежь зыщеджэгъэ Мыекъопэ мэкъумэщ техникумыр къызэраухыгъэр игуап. Ахьмэд — агроном, Мэджыдэ — техник-механик. Мэджыдэ апшъэрэ шIэныгъэ ыужым зэригъэгъотыжьыгъ. ЫшитIу Юныс арэгушхо, зыщигушIогъопагъэр еджэныр къыухи, дипломыр къызщыратыжьыгъэ мафэр ары. Мыдэеу иIофхэр Темырым щыкIэкIыщтыгъэхэми, пишIыгъэп янэ гупсэу зыкIэлъырыси ыгъэтIылъыжьыгъэм.

Шъхьэгъусэ чанэу Кушъу Самэтрэ Юнысрэ зэгурыIохэу щыIэныгъэ гъогу дахэ зэдырахы. Зы шъаорэ пшъэшъиплIырэ зэдыряI. Шъаор Казбек, автодорожнэ техникумыр къыухыгъэу милицэм къулыкъу щешIэ. Унагъо иI, пшъашъэрэ шъаорэ епIух. Сэламэт Казбек кIэлъэкIо, дышъэ медалкIэ Гъобэкъое еджапIэр къыухыгъ. Мыекъопэ педколледжри, Адыгэ къэралыгъо университетри къыухыгъэх. Унагъо исэу къуаджэу Къэбыхьаблэ щэпсэу. Зое пщэрыхьан сэнэхьат зэригъэгъотыгъэ диплом плъыжькIэ, ащи унагъо иI, Гъобэкъуае щыныс. Розэ почтэм иIофышI, исэнэхьаткIэ кассир-контролерэу мэлажьэ, Адэмые щыныс. Аминэти Гъобэкъое еджапIэр аттестат плъыжькIэ къыухыгъ. АКъУ-м щеджагъ. Мыекъуапэ исэнэхьаткIэ щэлажьэ. ХьэцIыкIумэ яныс.

— Насыпыгъ уилъфыгъэхэр псаухэу, унагъо яIэу къэплъэгъужьынхэр, — гушIом зэрихьэу къыжэдэкIы Юныс.

Къорылъфхэми пхъорэлъфхэми нэбгыри 9 мэхъух Юнысрэ Самэтрэ атекIыгъэ къомрэ пхъухэмрэ ясабыйхэр. Ныо Iушэу Мерэм икIалэхэр, ыпхъухэр IофшIэныр шIу алъэгъоу ыпIугъэх, ямые емынэцIынхэу, гукIэгъу азыфагу илъынэу, яIахьыл гупсэхэр, чылэр шIу алъэгъунхэу ыгъэсагъэх. Ахэр зыкIи агу икIыгъэхэп къылъфыгъэхэм, анахьэу зэхэзышIэщтыгъэ Юныс кIэрысыгъ янэу зыми пимышIыщтыгъэм. Къыфигъэзэжьи, къошIу фэдэу ыгъэрэзэжьыгъ. Ныр зэрэпсэнычъэр, ичIыфэ зэрэпщыныжьыгъуаер зыкIи ыгу икIыгъэп тыдэ щыIэми. Мерэми илъфыгъэхэу унагъо езыгъэжьэгъакIэхэм акIэIагъ икъарыу къехьыфэ. Юныс лъэхэсыфэкIи икIалэхэр дилэжьыгъэх.

— КIэгъэкъонышхоба ныр, ар зынэмысырэ къэхъуа? Насыпыгъэр ынаIэ къыптетыныр, къорылъфхэри къыбдипIужьыныр ары, — фэразэу къеупсэлъы джыри Юныс. — Зэрэкъуаджэу щыгъуазэба сянэ Iуш икъэбар.

Юныс Тхьэм къыхилъхьэгъэ кIуачIэр зэрэгъунэнчъэр нэфагъэми, IофшIэнымкIэ ыгъэфедагъэ нахь, спортым зыритыгъэп. Аущтэу хъугъагъэмэ шIоу зыкъызэригъэлъэгъощтыгъэм щэч хэлъыгъэп. Джыри спортым къырыгущыIэным фэгуитIу. Ауми дэслъэгъугъэ къэбар игугъу къэсшIыжьымэ мылыеу сэлъытэ. КIэлэгъур гъэшIэгъоныба, зыгорэ кIэу зэбгъашIэ пшIоигъо зэпыт. КIалэхэр кIочIэшхо хъунхэм кIэгушIух. ЦIыф къарыушхо алъэгъумэ ягуап. НыбджэгъушIу ашIыным ыуж итых. КIочIэ лые зэрэхэлъыр Юныс тэшIэми, тызэрэгъэуIушыжьи икъарыу ыгъунэ зынэсырэр тыуплъэкIунэу тылъыхъуагъ. ТурникымкIэ едгъэжьагъ, зэу щымыхъоу «Склепкэр» къышIи, «Солнцэри» къырифэкIыгъ, штангэ онтэгъушхори дифыягъ, пудитIу гирэри тезэщыфэ зэридзагъ. КIалэу классым исыр зэкIэ хьампIэIоу щыс Юныс ыпшъэ тыдэтIысхьанэу тезэгъыгъ къызэрэмытэджышъущтым тицыхьэ телъэу. ШIагъом ишIэгъожьыгъэр гъэретышIу-шэнышIум сыд етIуагъэми къыбдиштэщтыгъ, зэкIэми ышнахьыкIэу тигъашIощтыгъ. Тэри тыушъхьакIун, тыдэхьащхын Iоф дытиIагъэп, икъарыу тыуплъэкIунэу арыгъэ. Пелыуан шIыкIэу зигъэрэхьати, мытхъытхъыхэу къэтэджэу ыублагъ. А дэдэм тащыщ горэ къачъи, акIыIу шъыпкъэм къытепкIэжьыгъ къызэрэмытэджыщтым ицыхьэ телъэу. Къетэкъохыгъэхэм ар апагъ, адрэхэри зэкIэ тыкъетэкъохыжьыгъ. Зимыхъугъахэм фэдэу къэтэджыжьи зиутхыпкIыжьыгъ. ЗэрэшэнышIом диштэу къарыушIуагъ.

Сегупшысэ. Илъэс 50 тешIагъ Юнысрэ сэрырэ тызэдеджэгъэ лъэхъаным. Непэ фэдэу сынэгу кIэт иеджэкIагъэр, игуIэкIагъэр. Къыддыригъаштэу къызэрэддэбакъощтыгъэр сыд фэдэрэкIи. Емызэщ имафэу шIэныгъэм ыуж зэритыгъэр. Къытшъхьасыпэу, бэрэчэт-бэрэчэтэу ыпшъэ тыригъэгъуалъхьэмэ, ыкъош нахьыкIэу тыкъызэрэрихьакIыщтыгъэр сщыгъупшагъэп. Ыгу риубытагъэм зэрэнигъэсыгъэр, игъогу лъагъо щыIэныгъэм зэрэпхырищыгъэр, уж дахэ иунаеу къызэригъэнагъэр, Тхьэм ихьакI, къобын-шъэбынэу бэгъуагъэ. Чэф, ыкIуачIэ кIичыгъэп. Илъфыгъэхэм ащэгушIукIы, ахэм къалъфыжьыгъэхэм ягугъу ышIыным езэщырэп. Дунаим иIэшIугъэ ахэмкIэ зэхешIэ.

КЪАТ Теуцожь.

Сурэтым итхэр: **Тхьаркъохъо Юныс; Юнысрэ ишъхьэгъусэ Самэтрэ пхъорэлъфхэм ахэсых.**

ЦIЫФЫШIУМ илъагъуи дахэ

Цlыф щымыIэнэу къысшIошIы бэ тешIэн, макIэ тешIэн зэ къызэмыплъэкIыжьэу, щыIэныгъэ гъогоу къыкIугъэм къырымплъэжьэу, къыдэхъугъэхэр, къыдэмыхъугъэхэр зэфимыхьысыжьхэу, ахэм уасэ афимышIыжьэу. Щэч хэлъэп Теуцожь районымкIэ Очэпщые щыпсэурэ ситатэу Делэкъо Рэщыди ахэм зэращыщым. ЛIэшIэгъуныкъо фэдизрэ Iоф зышIагъэу, лэжьэкIо къызэрыкIоу ригъажьи, зыфагъэазэрэр щытхъу хэлъэу ыгъэцакIэзэ совхозым иIэшъхьэтетэуи, районым испециалист шъхьаIэуи, нэмыкI IэнэтIэшхохэми аIутыныр зинасып къыхьыгъэу непэ зыхьэкIафэ фашIэу икъуаджэ дэсыр.

УзэрыукIытэжьын, узэрымырэзэн щыIэныгъэ гъогу ситатэ къыкIугъэп. Илъагъо дахэ, къабзэ, нэфын, хэткIи щысэтехыпI.

1935-рэ илъэсым имэлылъфэгъу мазэ и 10-м Очэпщые щызэлъашIэрэ мэкъумэщышIэхэу Делэкъо зэшъхьэгъусэхэу Сахьидэрэ ФатIимэтрэ яунагъо Рэщыдэ къихъухьагъ. Лъэхъэнэ къинэу щытыгъэми, унэгъо Iужъоу кIэлэ 12 зэрысым рэхьатныгъэр, гуфэбэныгъэр, зэгурыIоныгъэр, дэхагъэр илъыгъ. IофшIэныр шIу алъэгъоу, адыгэгъэ шэн-хэбзэ зекIуакIэхэр ягунэсхэу ятэ-янэхэм ялъфыгъэхэр апIугъэх. Сэ ситати ицIыкIугъом къыщегъэжьагъэу илIакъо, икъуаджэ, илъэпкъ ящытхъу зэраригъэIощтым фэлажьэзэ къыхьыгъ, сэ сипапи ащ фипIугъ. Тэри ахэм ялъагъо лъыдгъэкIотэщт, дгъэдэхэщт. 1957-рэ илъэсым дзэ къулыкъум къызекIыжьым, Краснодар дэт монтажнэ техникумым чIэхьагъ. Ар къызеухым шъоущыгъушI заводым Iоф щишIэнэу агъэкIуагъ. Ащ ыуж Краснодар краим икъутырхэм, истаницэхэм ащыпсэурэ унагъохэм электричествэр афизыщэхэрэм ахэтэу Динской, Тихорецкэ районхэм ащылэжьагъ.

1961-рэ илъэсым икъоджэ гупсэ къегъэзэжьы, чIыпIэ колхозым иэнергетик шъхьаIэу агъэнафэ. Нэужым колхозхэу «Путь Ильичамрэ» «Псэкъупсэрэ» зызэхагъэхьажьхэм Очэпщые бригадэм ипэщагъ. А лъэхъаным ситатэ къиныгъо макIэп пэкIэкIыгъэр. ЗэхэщэкIо дэгъоу зэрэщытым ишIуагъэкIэ, цIыфхэм загуригъэIуагъ, ахэр ыгъэдэIуагъэх, зипэщэ бригадэм пшъэрылъэу къыфагъэуцугъэхэр ыгъэцэкIэнхэ, ищытхъу аригъэIон ылъэкIыгъ.

Краснодар псыIыгъыпIэр ашIы зэхъум, Едэпсыкъое колхозыщтыгъэу «Советская Адыгеям» ифермэхэм былым пIашъэу ащаIыгъыщтыгъэхэр зэкIэ совхозэу «Псэкъупсэ» къыратыжьыгъагъ. А лъэхъаным ситатэ зипэщэгъэ фермэм чэм 700-у тетым нэмыкIэу, шкIэхъужъ минитIум ехъу щаIыгъын фаеу хъугъагъэ. КъакъырхэрIащ фэдиз былымышъхьэ ащыпIыгъыным фытегъэпсыхьэгъагъэхэп. БылымIусхэри мэкIагъэх. Арти ситати иIофшIэгъухэри зэдэгущыIэжьхи, Iофым икIыгъо къыфагъотыгъагъ. Чэщи мафи ямыIэу зэдэлажьэхэзэ, щыкIагъэхэр дагъэзыжьыхи, кIымафэм сыд фэдэрэ лъэныкъокIи зэрифэшъуашэу зыфагъэхъазыри, зышъхьэ хамыгъэкIодыкIэу гъатхэм зэрэтыращэжьыгъагъэр зэрыгушхохэрэ игукъэкIыжьхэм ащыщ.

Ащ ыуж ыныбжь хэкIотагъэу щытыгъэми, унагъори пылъыгъэми, гъэсэныгъэ зэригъэгъотынэу совхозым ипащэхэм ситатэ Армавир дэт техникумым агъакIо. Ари диплом плъыжькIэ къеухышъ, 1974-рэ илъэсым къегъэзэжьы, совхозым изоотехник шъхьаIэу IофшIэныр регъажьэ. Ари ригъэкъурэп, ишIэныгъэ хегъахъо. Кубанскэ мэкъумэщ институтым изоофак заочнэу къеухы.

Районым ипащэхэм алъэгъух ситатэ илэжьакIэ, ипсэукIэ, зыдэщыIэ хъызмэтшIапIэм былымхъунымкIэ ихэхъоныгъэхэр ыкIи иIэнатIэкIэ лъагъэкIуатэ. Апэ Теуцожь районым мэкъумэщымкIэ игъэIорышIапIэ изоотехник шъхьаIэу агъэнафэ, етIанэ игупсэ совхозэу «Псэкъупсэ» директорэу къагъэкIожьы. Мыщи ипшъэрылъхэр щытхъу хэлъэу зэрэщигъэцакIэхэрэр къыдалъытэзэ, 1986-рэ илъэсым Теуцожь чэтэхъо фабрикэм ибройлер цех иIэшъхьэтетэу агъакIо, бэ темышIэу фабрикэм идиректор материальнэ-техническэ IофыгъохэмкIэ игуадзэ ашIы. Мы IэнатIэм ситатэ зэхэщэкIо бэлахьэу зэрэщытыр къыщигъэлъэгъуагъ. Краим икъогъупэу зынэмысыгъэ иIэп, фабрикэм техники, оборудованиякIи, чэтIус зэфэшъхьафхэу тыдэ щыIэри къыригъэолIагъ, ащ идиректорыгъэу Хъот Казбекрэ ежьыррэ зэгурыIохэзэ, краим ианахь предприятие дэгъухэм ясатырэ хагъэуцогъагъ.

Аужыпкъэрэ IофшIапIэу ситатэ зыщылэжьагъэр Адыгэкъалэ дэт ООО-у «Руслъан» зыфиIорэр ары. Илъэс 72-м ыныбжь нэсыгъэу зигъэпсэфынэу тIысыжьыгъэ. Тыдэ зыщэIи, сыд IэнатIэ зыIоти, унэгъо Iофым ыпэ хэбзэ Iофыр ышIызэ къыхьыгъ, цIыфхэм шIу афишIэным пылъыгъ, игугъу дэикIэ аригъэшIыгъэп, зыдэлэжьагъэхэм загуригъэIуагъ, шIу зэригъэлъэгъугъ, иунагъуи щыгъупшагъэп. Шъэуищи адыгэ шэн-хабзэм диштэу ыпIугъэх, джы тэ, икъорылъфыхэр, а шэнхэбзэ шIагъохэм атетэу IофшIэныр шIу тлъэгъоу тыщытыным тыфепIу.

Ситатэ ыныбжь илъэс 75-рэ хъугъэшъ, сыфэлъаIо ищыIэныгъэ гъатхэм фэдэу ренэу кIэрэкIэ зэпытынэу, псауныгъэ пытэ иIэнэу, къыгъэшIагъэм рыгушхоу ташъхьагъ бэрэ итынэу.

Делэкъо Рэщыдэу зыныбжь илъэс 75-рэ хъугъэм фэгъэхьыгъэ тхыгъэр урысыбзэкIэ къэзгъэхьазырыгъэр Очэпщые гурыт еджапIэм иябгъонэрэ класс щеджэрэ икъорылъфэу Делэкъо Мурат ары. АдыгабзэкIэ къытхыгъагъэмэ нахь тэрэзыгъ, ауми зи епIолIэн умылъэкIынэу дэгъоу ятэжъ щыIэныгъэ гъогоу къыкIугъэр къыриIотыкIыгъ.

Ар гъэзетым къидгъахьэ шIоигъоу къытIэкIэзгъэхьагъэр Очэпщыеке IэкIэ тиныбджэгъоу, IофшIэным иветеранэу Хъут Сэфэр. Тхыгъэр къыситызэ къыпигъэхъожьыгъ: «Ори Кущымызэкъор (ары Делэкъо зэшыхэм зэряджэхэрэр) уиныбджэгъушъ, удэлажьэуи къыхэкIыгъэшъ, пшIэрэр къыхэгъэхъожь».

Шъыпкъэ, Делэкъо Рэщыдэ зысшIэрэр илъэс 40 Iэпэ-цыпэ хъугъэ. Ау ащ итеплъэкIи, ипсынкIагъэкIи, изекIуакIэкIи, иIофышIакIэкIи илъэс 75-рэ ептынэп.

Рэщыдэ нэIуасэ къызщысфэхъугъэр 1970-рэ илъэсым Очэпщые дэтыгъэ колхозэу «Псэкъупсэ» ипартком исекретарэу сызыхадзыр ары. Ежь хъызмэтшIапIэм иэнергетик шъхьэIагъ. ЩыIэныгъэ гъогоу ащ къыкIугъэр къыкIэсIотыкIыжьынэп. Ахэр дэгъоу зэкIэлъыкIоу икъорылъфэу Муратэ къытхыгъэх.

Тэ зигугъу къэтшIыщтыр иIофшIэкIагъэр, ицIыфыгъ, унэгъо дахэу ышIагъэр зыфэдэр, иадыгагъ, цIыфхэм шIукIэ зэрашIэрэр, непэ илэжьакI, ипсэукI. ЗэкIэлъыкIоу анахьыбэрэ, илъэс 18-рэ Iоф зыщишIагъэр, гъэхъэгъэшIухэр зыщишIыгъэр, ищытхъу зыщаригъэIуагъэр Шэндыкъо дэт Теуцожь чэтэхъо фабрикэр ары. Тэри мыщ бэрэ тытехьэщтыгъэ, хъызмэтшIапIэм иIэшъхьэтетыщтыгъэ тиныбджэгъоу пэсащэу зидунай зыхьожьыгъэ Хъот Казбек иIофшIагъэхэм защыдгъэгъуазэщтыгъэ. Чэщыр хэкIотагъэу чэтIус зэфэшъхьафхэу къащэщтхэм яжэу, цех пэпчъ чэтэу щаIыгъхэм гурытымкIэ яонтэгъугъэ, ахэм Iусэу атырагъэкIодагъэр зыфэдизыр, нэмыкIхэр зэфихьысыжьхэу, зэригъапшэу чIэсыщтыгъэ Казбек.

— Iофхэм ауж итэу ежьагъэр сигуадзэу Делэкъо Рэщыд, — ыIощтыгъэ Хъот Казбек. — ЛIэшIэгъу тфанэ фэдиз хьазыр хъугъэу тызэдэлажьэшъ, ар зыдэзгъэкIуагъэр къымыгъэцакIэу къыгъэзэжьэу, автомашинэхэм Iусыр къамыщэу нэкIэу къэкIожьхэу къыхэкIыгъэп. Нэутх, чан, хъупхъэ. Краишхом зынэмысырэ иIэп, ымыгъэдэIони щыIэп. Лъэшэу сегъэразэ, цыхьи фэсэшIы. Непэ тичэтэхъо фабрикэ краим ит фабрикэхэм анахь дэгъухэм ащыщ. Ауштэу зэрэщытым Рэщыдэ апэу иIахьышIу хэлъ.

Джаущтэу сыд фэдэ IэнатIэ зегъэцакIи, Рэщыдэ ищытхъу аригъэIуагъ, цыхьэ фэзышIыгъэхэр, дэлэжьагъэхэр ыгъэрэзагъэх. Джары непэ зигугъу къэтшIырэ Рэщыдэ зышIэхэу, иныбджэгъубэхэу, Iоф дэзышIагъэхэу Адыгеими краими, нэмыкI чIыпIэхэм ащыIэхэм шIукIэ, дахэкIэ игугъу зыкIашIырэр.

Делэкъо Рэщыдэ илъэс 72-рэ къыгъэшIагъэу, лIэшIэгъуныкъорэ Iоф ышIагъэу зигъэпсэфынэу зэтIысыжьыми щысышъугъэп. ИгупсынкIагъэ, гъэретэу иIэм зыгорэм пымылъэу щагъэIагъэп.

— Зестыгъ унэе IэпыIэгъу хъызмэтым, — еIо ащ. — Пчэдыжьырэ нэфшъагъом сыкъэтэджызэ унэм сыкъикIын, зыгорэм сыпылъын фае.

Корр.: *Адэ сыда джы узпылъыр?*

Д.Р.: МэкъумэщышIэ унагъо сыкъихъухьагъ, чIыгум сIэ хэлъызэ къэсхьыгъ, сисэнэхьаткIэ сызоотехник. Джары былымхъуным сызкIыпыхьагъэр. Илъэсищ хъугъэу ахэм сапылъ. Илъэс къэс чэм зытIущ, ахэм къакIэхъогъэ шкIэхэр сэIыгъых, шкIэхъужъ зытфыхи сэгъэпщэры. Мы лъэхъаным былым пIашъэу сиIэр шъхьипшI. СиIофхэри дэгъоу, федэ хэлъэу, сыразэу кIэкIых. IофшIэнхэр зэкIэ зыгъэцакIэхэрэр сэры, сишъхьэгъусэ чэмхэр ещых. Гъэмафэрэ чэмхэр Iахъом сэгъакIох, адрэхэр щытхэу сэгъашхэх. Бгъэгъэшхо сшIыгъэ, ащ былымхэри чIэтых, мэкъури нэмыкIхэри гъушъапIэм чIэлъых, сэри ощхи оси симыIэу кIымафэм ащ Iоф щэсэшIэ.

— Былым пIашъэхэм анэмыкIэу чэтишъэ тиI, — икъэIуатэхэм къахегъахъо Рэщыдэ. — Хатэри сотых 28-рэ мэхъу. Ари дэгъоу тэлэжьы. Помидор лъэкъо минитф ренэу тэгъэтIысы. Ащ щыщэу мини 2,5-рэ пленкэ чIэгъым пасэу къыщытэгъэкIы. Тихатэ къыдэтэгъэкIэх картофи, щыбжьыи, нэшэбэгуи, гыныплъи, морковки, къэби, къэбжъыи, цумпи, натрыфи, нэмыкIхэри.

Корр.: *Кущымызэкъохэр зэрэлэжьакIохэм сыщыгъозагъ, ау арэу убэлахьэми сшIэгъахэп.*

Д.Р.: ЕтIани ахэр дэгъоу тэгъэбагъох. Ебзэу чэтхэми чэмхэми къапыкIырэр хатэм хэсэлъхьэ. Лэжьыгъэхэм игъом псыр акIэсэкIэ.

Корр.: *Адэ ащ фэдиз лэу, кIэнкIэу, хэтэрыкIэу къэшъухьыжьырэр тыдэ шъушъхьыра?*

Д.Р.: Сиунагъо исхэм зэкIэми, сикIалэхэми, синысэхэми, сикъорылъфхэми химикатхэр хэлъэу язгъэшхырэп, гъомылапхъэу агъэфедэрэр экологическэу къабзэу тэ къэтхьыжьырэр ары. Джарын фае, ТхьэмкIэ шыкур, тызкIэпсаури. Тэ къытэлырэ лыр, къуаер, кIэнкIэр, хэтэрыкIхэр Краснодар, Псыфабэм, Хьыдыжъы, хыIушъом ащыIутэгъэкIых.

Делэкъо Рэщыдэ унэгъо дахэ ышIэнэуи инасып къыхьыгъ. Ишъхьэгъусэу Марыетрэ ежьыррэ зы щыIэныгъэ гъогу зызэдытехьагъэхэр тызыхэт илъэсым игъэтхэпэ мазэ илъэс 50 хъугъэ. НэбгыритIумэ шъэуищ зэдагъотыгъ, зэдапIугъ — Шыхьам, Щамсудин, Эдуард. Щыми техникумхэр къауххыгъэхэу дэгъоу мэлажьэх, унэгъо дахэхэр ашIагъэхэу шIущэу мэпсэух. Ахэм къакIэхъухьагъэхэу къорылъфих зэшъхьэгъусэхэм яI. ПлIыр пшъэшъэжъыех, тIур шъэожъыех.

— Ти Заремэ, — ащыгушIукIэу еIо Рэщыдэ, — Кубанскэ къэралыгъо университетыр диплом плъыжькIэ къыухыгъэу ащ ижурналист факультет щырегъаджэх, аспирантурэми ишIэныгъэхэм щахегъахъо. Саидэ АКъУ-м щеджэ, Маринэ Краснодар дэт финанс колледжыр мыгъэ къеухы. Беллэ — я 8-рэ, Муратэ — я 9-рэ, Аслъан я 6-рэ классхэм дэгъоу еджэх. Синысэхэм зы гущыIэкIэ ягугъу къэсэгъэшIыжь: Фатимэ ПэнэжъыкъуаекIэ — Хьаджэбыекъомэ, ятIонэрэ Фатимэр — БжыхьэкъоежъымкIэ Хьатитэмэ, Светланэ ПсэйтыкукIэ Коблымэ япхъух. ЦIыфышIу дэдэхэшъ, сызэрафэразэр къэIогъуай, сащэгушIукIы.

Делэкъо Рэщыдэ Алахьым шIу ылъэгъурэ цIыфхэм зэращыщыр щыIэныгъэм игъогу дахэу къыкIугъэм нэрылъэгъу къешIы. Арышъ, джыри ТхьэшхоIм тыфелъэIу псаунытъэ пытэ къыритынэу, бэгъашIэ ышIынэу, илъфыгъэхэм янасып ылъэгъоу щигъэIэнэу.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Сурэтым итыр: **Делэкъо Рэщыд.**

НАРОДНЭ ПИСАТЕЛЭУ ЦУЕКЪО ЮНЫС ИЛЪЭС 70-рэ ЗЭРЭХЪУРЭМ ИПЭГЪОКI

ЦУЕКЪО Юныс

КЪАДЫРБЭЧ ИБЭЩШIЫГЪ

Тарихъ романым щыщ пычыгъохэр

(КъызыкIэлъыкIорэр мэлылъфэгъум и 22-м къыдэкIыгъэ номерым ит).

СшынахьыкIэхэр гъэбэжъоу къызэрэзэкIэлъыкIохэрэм сшъхьэ къыригъэхьагъ джы. Аферым, ар дэгъоу угу къэбгъэкIыгъ ыIуи, пхъэшIэжъыр къысщытхъугъ, тIэкIу тешIагъэу етIани ыгу къэкIыжьыгъ: «Нэ, ыгу къэмыкIыжьыпагъэу, хьау, ицыхьэ темылъыпэу, — сымышэхъумэ, уятэ унашъхьэр зытегъэIэтым пхъэмбгъу пыдзэфэ шIагъохэр къышъуфэнэжьыгъагъэх сшIошI». Сэри ахэм сынаIэ атесыдзагъэшъ ары. «Хьау, сышъхьасджэ арэп, ау чъыгаер гъучI цIынэм фэд, — кIэгъожьыгъэу икIэрыкIэу къыпигъэхъожьыгъ, — уфаемэ сэсиеми къахэх». Пырэжъыеч закъу ныIэп сызэренэцIыгъагъэр. Кушъэбэщэу.

А-енасын! Пщы шъаом пай пIоми хъунэу фэдэр зырыз. АрынкIи мэхъу тиджэхэшъуапэ къытелъэрэзэгъэ къодыеу, мафэ Тхьэ фешI, Ахьмэд цIыкIури къызыфеужьырыгъэр шы фыжьым тесэу! Идунэе чыжьэ щызэхихыгъэу къычIэкIын, къэбаркIэ къылъыIэсыгъэу, зэшыбэмэ шыпхъу закъоу тфэхъущтыр, Аминэт, ежь къызэрэкIэлъыкIощтыр, етIанэ... Адам, Айдэмыр, Долэт, Руслъан аIохэу мо быслъымэн мэзэ пэпцIитIумэ атет хъырахъишъэм къызэрэщыгугъыщтхэр. КъызэрэпIощтымкIэ — къапэшIуечъэгъэщт, ым?! ГуIагъэ.

Джары, синэф, «Iэлых, ныкъоIэлых» зыфашъуIощтыгъэмэ гушIуагъоу яIагъэр!

Къадырбэч-Палкиныр къызфыстелэжьыхьагъэр къыспкъырымыкIыгъэми, тхьэщынагъом сычIэтыфэкIэ сыгу икIынэп. Чъыгаер гъучI цIынэм фэд-къыфэдэжь ыIо зэхъум, сиакъыл зылъигъэIэсы шIоигъуагъэм нэужыр ары ныIэп гу зылъыстэжьыгъэр. Быслъымэн шъыпкъагъи хьэлъэкъое пхъэшIэжъыр! Мо пхъэзэхэпцэгъэ къызэрыкIор лIакъом игъэшIэн джэхэшъотетэу дунаим къытенагъ: сэ сикIалэхэри ащ хапхагъэх, апэ нахьыжъыр — Роберт, етIанэ нахьыкIэр — Налбый, Налбишкэ... гущэ...

НахьыкIэгущэм исаугъэт пIонэу пхъэзэхэпцагъэр джы къысфэнэжьыгъ, хьау, къэнэжьыгъ... СызытеплъэкIэ, радзыхынэу нэпкъым рахьылIэгъэгъэ лIыжъэу мэтэжъыем исым фэдэу ренэу сэщхыпцIы... Къадырбэч сыгу къэкIыжьышъ...

Шъэо нахьыкIэм икIэлэгъуплъырыгъорэ ятIонэрэ Кавказ заор къызыщежьэнымрэ зэтефэгъагъэх, Абхъазым гъурджмэ рашIылIэгъагъэр ары зыфасIорэр. Хъырцыжъыр, ГъучI Тыгъужъыр, икIэрыкIэу къушъхьэ тIуакIэмэ адэбэнагъэу, мыхъэр ыгъахъэу, бэлахь шIуцIэр къадэтэджагъ. Библиеми КъурIанми зэшIокI цыкъэ щыряIэжьэп. Ащыгъум Налбыий, ащ иныбджэгъу цIыкIухэми, агу еIэжьхэу, апсэ етхъожьхэу, Мыекъуапэ къырачъыхьыкIэу осымыгъэлъэгъугъэмэ! Къошыр IэшIуба, Пушкин?! Сыдэу хъумэ, Къушъхьэшхо закъо щэхъу тамызыфагоу! Ей! Адрэхэри, гъурджхэри, ткъошхэба? Бгырысхэба? Къушъхьэшхо кIыб щыIэхэми?! Ары шъхьаем, сэIоба, КъурIанми Библиеми агъэдэIон щыIэжьыгъэп. СшIэрэп, сэ синахьыкIэ Къушъхьэшхо кIыбэп... Иныбджэгъу цIыкIу ары зыпсэ Къушъхьэ лъэгэшхом къызэпырыбыбыкIыжьыгъагъэр, си Тхьэ лъапI! ЛIэшIэгъужъ мыгъоу зэгорэм ситэтэжъ пIэшъэжъ, Нажъо, ыпсэ зэришIыгъагъэу...

Налбишкэ гущэм игъонэмыс аджалпIэшъхьагъыр къызщыфашIыгъэр сымэджэщ пIэкIорыр ары. Дэщэдаоу, ей-ей! «Алахьыр зы» сIонышъ, ылъапсэ щысIожьынэу синасыпи къыубытыжьыгъэп. Сэ сигугъэ ин дэдагъ. Джэнэт Iахьыл фэхъугъэми сыщыгъуазэп. Зыпсэ хэкIырэм ыпашъхьэ аужырэ гущыIэу «Алахьыр зы» щызышъхьэукъэгъэ ГъучI Тыгъужъым игугъу умышIынэу, ый, зигугъу пшIырэр пчъэшъхьаIум тес сыдигъокIи! ХьадэIус ашIыжьыным къыщаухьэ хабзэ, черкесхэр нэмыIэмэ агу шIуцIэ ришIыкIыгъ. Мэзыхь, мэзыхь ... зыблырагъэхы. О-уиу!..

Джары пкIыхькIэ къысфэмыугупшысыщтыр нэфапIэм къызэрэхэхьагъэр, «А. Си. дышъ». СтолыIум хабзэу Iулъыр сэщ нахь дэгъоу о ошIэ: укIэрытIысхьэу къамзыир мэрчэпым зэрэхэбгъаоу, чатэм илъыгъэ утеуцуагъэу, хьау, урыкIоу пкIуачIэ ущэгугъыжьы. О-о-о, о-о-о, орида гущэри, джа лIыхъужъ орэд мэкъамэ горэр, гум идорэщхэмэ къащыкIэтаджэ, хьау, апэ анэ«Нэ, унэ гъаплъэба, анаемрэ екIапцIэмрэ зэхэмышIыкIыжьэу шъыд къыпщышIыгъ!» — къыкIэлъыкIорэ школ къыпэкIыгъом, мэзым тыхэтзэ, тIэкIу сигъэукIытэжьыгъ. Кушъэ ышIынэу ары, къелъэIугъэхэшъ: анаем ипытэхэр икушъэ нэтIитIоу, ыт Iори шымэ яу! Сикуохьаушхуи блыгум икуупIэ джэрпэджэжьи щыхъужьырэп. Гуцафэхэр къысфешIых лIыжъым, а-а, кIэщыгъор икIыгъэкIэ енэгуягъо еIо мэщхы; ары гущ шъхьахынэм имафэ кIыхьэ мэхъу зыкIаIорэр еIо, ятIуани IупшIэ цыпэгъугъэхэр зэтечъых; ым, ящани ищхылъэ ышъхьаIу къыщэтхъэ, ары, Хъодэ ЩыкIужъыекъом зыфиIощтыгъэм кIуи кущэрэхъыр шIонагъэн фае еIо, мыдэ, цум Iорэр «джэнэт Iахьыл» мэхъу аIошъ ары. Сэ сызэрэпсаоу сызыушкъоигъэр ошъогу нэфышхом ошъочапэр къызщигъэушэплъыным дэжь. Мыщ нэсыфэ Тхьэм сыхигъэчъыегъагъ. Сэрмыгъу... Арэу щытми, зэпимыгъэоу сэ сшъхьэ щэчэрэгъу, зэрилъэкI тIэкIоу щэчэрэгъу, ышIэзэ игъом нэмысэу Алахьым ыщэжьыгъ, ым, Iубзанэу къеджишъ, ым, къошхэр — абхъазхэр къэзыухъумагъэхэм адэжь. Ежьыри боу афэгупцIэнэ дэдагъ. Арыми.

Дунаим имашIо, ей, запэкIэкIыгъэкIэ, я Алахь, джэнэтыр къяптынкIэ тыпщэгугъы. Амин.

А игъоджэ шъыпкъэм сэри «ГъучIы Тыгъужъым итаурыхъ» итхын сыпэсыгъ: сихъэлкъ, зэкIэ бгырысхэм, Кавказ шъхьацыфым зэрэпсаоу — ашъо дэкIыгъэ хьазабыгъошхор, лъэпкъ итэкъухьагъэм икIэныжь, хьау, лъэхъаныкIэм инэпкъ къытенэжьыгъэ гъочIэс бжыбым, къэрар, ишIошъхъуныгъэ-игукъао-къулайцызыгъэхэр, щэIагъэу, гукIэгъоу хэлъхэр — пстэури къызэдезгъэубытыгъэхэу — жъалымыгъэри, мэхъэджагъэри арых — зэкIэри зэспхыгъэхэу сIозэ, моу зы цыпэ узынэскIэ бджыхьыр зэрэзэфачъэу, сыгурэ слъынтфэхэмрэ бзэпсэу ащызэпэкъудыигъэу, икуупIэ къызэсынэкIыгъагъ. ПкIыхьэкIи къысфэугупшысыныеп. «Пап, Шеварднадзэр зэрэфашистыр къыосIогъагъэба!..» СистолыIу къыкIэрыуцогъэ Налбый етIэфым фэдэу ынэгу зысэлъэгъум, нэбэ-набэ сыкъэмыхъузэ, скIышъоц къэтэджыгъ, етIанэ сыгу къэкIодыгъ лъэш дэдэу. ПчъэшъхьэIу кIыбкIэ телефоныр щэжъгъыути, нэIу кIыхьэ кIыф гущэр, къызэрилъэрэзагъэм фэдэ къабзэуи, илъэрэзыкIыжьыгъ. КъыуасIощтыгъэба сIуагъэ, сэр-сэрэу сызэдыргъыжьзэ, тарихъым щымыIэу къащыкIэущэ нахь ай, уятэпсмэ, джыхьынэмым имашIорэ къэм ихьазабрэ хъэлкъ гупсэпышъ, зэрэцIыф-лъэпкъ-дунай псаури ащыуухъумэнэу уфэблэ, къурмэн зыфэпшIынэуи ары. Ау Тхьэри Iэзэгъу афэхъурэп, ау Джаджи, Уашхъуи амал фагъотырэп. Аущджэджэу агъэплъэхъугъэм — тхьэхэри цIыфмэ агъэплъэхъунхэу яхьилагъэ къехьы! — псэ жъугъэр Къушъхьэ КъопцIэжъмэ джыри ащэбыбатэ, зэманым зэращыгуIэжь-зэращыхьарзэщтыгъэхэу, силъапIэу Пушкин. Ау... унапIэ чIэлъыр къыпфэухъумэрэп, зэрэцIыф-лъэпкъ-дунаир хэсэгъэкIышъ.

Ау... аджалыр гужъуакIэм дэс.

* * *

АI-аI, сыд джы сыкъызфызэхишIыхьэрэр?! «Гукъаом нэпсыр, ый, лъидзыжьэу черкесым ихабзэп». Ишэныхэп. Ей!

Тэтэ-тэтэжъмэ саузэндыщтыгъэ зэралъэкIэу, тIэсхъапIэм сыкъыхимыгъэщынэу: щхыпэм сIупшIэ плIачIэхэр къегъэлыджыжьых. Ео-ой... Сфэмыхъу гущэкIэ нахь.

Мафэкъо Къадырбэч щыкIэгъэ закъу ныIэп еслъэгъулIэрэр — шъыпкъэмэ, дунаир зыдихьыжьыщт, къызэрэсIуагъэу, пхъэупс-умэхъ лъэуджыджым хэтзэ, есагъэшъ, щэндрылъэм щысыпэр къызыфигъэшъуашэрэм ыIэмэ хъупцIышхор къаштэ. Есагъэп. Есагъэп. Щысыпэ нахьи пэ щиз. Ары. ЛIыжъ къаумэм, ПэIокIыхькъом игъусэмэ, тыкъызыхагъэщыпагъэр бэдзэогъу жьаум гопэшI-IэшIугъакIэр нахь къызызыкIештэр ары, Хъанфыжь, пхъэшIэжъым иджэныкъодэс, чIыунэм къытфычIихрэ мыпс мылдыкъым ымэ яугъэу. Щэламэм ыми яоу... А-енасын! А мафэхэр сэри, къызхэкIыгъэр сшIэрэп, кIыхьэ къысщыхъухэу къырагъэжьагъ, нэрыгъэу шъхьэкуцIым хэжъагъохэу. бжьыр зырахьылIэм — «сэ сычэм» ыIуагъ, щалъэр зырахьылIэм «сэ сыцу» ыIуагъ зэраIорэм нахьыеу! А пстэури сэ сшъхьэ къихьагъэп, ау фэе-фэмыяшъом сыкъызиутIэсхьыгъэр къыосIон, джа мытапэкIэ тиджэхэшъогу кушъэр къызытелъэрэзагъэм къыщегъэжьагъ. АрымырынкIи мэхъу. Сэри сшIэрэп, сшIэрэп...

Гуцафэ къызэрэсфишIыгъэзэ, Къадырбэч нэдэплъыпIэ сигъэгъотырэп, ипэурэм къыщимыгъакIэу спэ жьы къырымыгъэкIынэу хьисап ышIыгъ пIонэу: мор къахь, мыдрэр хьыжь, мыщ пхъэпсымкIэ сфеу, сэшIа, фэшIэу къысфиугупшысрэм ихьащыр! Зымафэ «Отэбэ блыгум» тызэкIом, къысэшъхьабгъушъоонкIи мэкIэжъый къэнэжьыгъагъэр: мэркIошхы сежьэжьыгъагъэти... ТэркIэ ар бгъэшIэгъожьынэу, хьау, тилъэпцIэгъу-шъхьэпэе-мыдэIогъу бэраутыгъом ащ фэдэхэр тищыпэлъэгъугъэхэп. КIо, сэ къызкIасIорэр, лIыжъым ищэIагъэ ащ зэрэнэзгъэсэу, тазыфагу къызэрэдэхьагъэр ары. Ащ фэди мэхъу, шкIэхъужьи малIэ, ый?! Къушъхьэхъум щыIэ мэлахъомэ афишIыгъэ бэщэу къакъырнатIэм еусэигъэмкIэ чэу лъэпсэ пырамыбжь жьау куум сыкъыхилъэшъужьэу Iаджри къыхэкIы, ы, къарышъоу шIотымкIэ, мэлмэ алъакъомэ ашIуагъанэзэ, къызэраубытыхэу, хьау, тIыдзыгъом игъом бжъэ гъэтIыягъэхэм зэрашIуадзэщтыгъэу, щхынкIэ дунаир ыгъахъэзэ! IэшIыгъэр зымыхьыжьыхэрэм сэ сыгу афэшIугъэп. «Ай о шъыдджэ уигъапэрэ?» — лIыжъым ыбзэгу IэшIу къэхъужьы. Къисыдзахэрэп, сэри сIупшIэ сэгъэпашъутэ: сигъапэрэп джыри, — кIэщхыкI тIэкIуи сэшIы, — Якъубэ ти Однокашник фигъэуцурэ «единицэмэ» точнэу афэдэкъабзэшъ ары! Адэ пэпцIэ дэхэ дэдэхэшъ! «Аа, ара зыфапIорэр! — ЫгъэшIагъозэ, яплIани щхыгъэ. — Сэ афэсшIырэмэ афэдэхэп ахэр, хьакъурэж къызэрыкIохэп ЦIыкIужъыекъом шъо къышъуфишIыхэрэр! Нэ, зымыгъэдел».

Симастер-аталыкъ мэл иIагъэп, хьакъурэж кIыхьэмэ япытагъэ зэриуплъэкIущтыгъэхэр тэрыгъэ. Мэлхэр зыдэтын щагу иIагъэп шъхьаем, ащ ичъыг хатэ къыпекIонэу, хьау, пэпшIынэу зиIэ тичылэ дэсыгъэп. Анахьэу «уплъэкIунхэр» зишIыхэрэри чэщыр ары, мэзэгъо цышхъэ, ей! Мэзэгъо цышхъ, шы къэфылъакIу, ым?! Джау адрэ мыIэрысэ чъыгыжъым ыкъогъу къотэу. Къыкъощыщтыгъэп ыкIи! Къужъ пасэр къыпэчыжьагъэп. АпэрапшIэ тыдигъэкIуаещтыгъэ, къытажэщтыгъэ тыгужъуакIэхэр къэтэушъэфэхэкIэ. СшIэрэп ар зытыришIыхьэщтыгъэр. Хьау, «мастерыжъым иученикэу» сызэхъум къынэуж нибжьи слъапэ дэсыдзэжьыгъэп. Хьау, Къадырбэч цIыф бзэджагъэп. ЕкIуашъэмэ, мощ фэдиз ибагъэу Iофы зыригъэшIызэ, иIэрышI къыриубытыгъэм, къыубытыщтымкIи зэхэдзышхо иIагъ, сэщ фэдэхэр ищыкIэгъагъэхэп, Однокашникыр, адрэ нэмыкI мытIырхэр арыгъэх, аужыпкъэрашъхьэм екIуалIэщтыгъэп ыкIи...

ИкIэсагъэх бэщхэр хьэлъэкъое пхъэшIэжъым. ЦIэ лыеу къытедгъэнагъэри нибжьи IумыпэмыышIыгъэп, ау джэнапхъэ горэм игугъу ыжэ дэкIырэп. Кум тисэу мэзым тыкIо зыхъукIэ е тызэнэкъокъоу титIуи пхъэупсумэхъ лъэуджыджым тызызэлъиштэрэм... ыбзэ къетIупщыпэ.

Арэу щытми, ящэнэрэ, хьауми яплIэнэрэ гъэмэфэ къэтIупщыгъор ара, Мафэкъомэ якъэлэпчъэ кIыб сызэрэхъоу пэкIэ ланлэ сыкъэхъоу къызырыгъэжьагъэр: сыгу пэужьы. Кушъэ горэ зэрэсыуфэрэтыгъэм пае пхъэшIэжъым ишъэф пстэуи къысхилъхьагъэу, хьау, сIэ къизгъэхьагъэу, сызщыхъужьыгъэкIэ арэп, арэу сIонкIи ихьау сиIэп ау. Ары, синэф, А. Си. дышъ, лицеим ущеджэзэ, Державиным фызэхэплъхьэгъэгъэ усэм цIэрыIо узэрэрыхъугъагъэм фэдэу, сэри чылэм ащыгъум сыхагъэутысагъэу зэкIэми сызэлъашIагъ. Хьаблэпышъ, къоджэ гъунэми лъэIуакIохэр къысфикIыхэу сшъхьэ сагъэупсыжьыгъэ. Сэрыба, сян апэ къызыщырагъажьэрэр, Зулихъ, тхьэм укъигъэшIыгъэмэ, мо Нэхъурае бэлагъэу фишIыгъэм фэдэ, псапэ хъун, къысфегъэшI, — еIо зым; адрэм — сятэшыпхъу ФатIымэт Iанлъэу фэсшIыгъэр ынэ кIэпкIагъ; Зулъихъ, мы уи краснодеревщик Iаджыри быдз езгъэшъуагъ — тигъунэгъу Куфанэкъомэ яшъуз джы щагум къыдэхьагъэр, сянэрэ арырэ зэгосхэу лъэгуцым тесых. Джары.

ЫЙ, сызхэфагъэм еплъ джы, шIумэ! Джырэ кIалэмэ зэраIоу: а пстэур зэрэсищыкIагъэр? Ащ фэдэ гущыIэхэр а лъэхъаным тэ тшIэщтыгъэхэп. Убэлахьымэ лъэIуакIо къыдэхьагъэр IэнэкIэу дэгъэкIыжь! ЖэрыIэзэIэпэзандэу, тхьэсэгъэпцIы, урамыхьыжьэнымэ. Боу уишъуатэ псы закIэ хъун етIанэ. Ары адэ, ащ щэхъу хэлъба?!

(Джыри къыкIэлъыкIощт).

АДЫГЭ БЫРАКЪЫМ ИМЭФЭКI

Дунаир ыгъэдахэу мэбыбатэ

Дунаим щыпсэурэ адыгэмэ ямэфэкIхэм джыри зы мафэ къахэхъуагъэу плъытэ хъущт. Дунэе Адыгэ Хасэр кIэщакIо фэхъуи, адыгэ быракъым и Мафэ апэрэу мэлылъфэгъум и 25-м агъэмэфэкIыгъ.

Адыгэ Республикэм икъэлэ шъхьаIэу Мыекъуапэ иплощадэу В.И. Лениным ыцIэ зыхьырэр мэфэкI шъуашэкIэ «фэпагъэу» щытыгъ. Республикэм культурэмкIэ и Министерствэ ишIуагъэкIэ пчэгум сценэшхоу къыщызэIуахыгъэм адыгэ быракъэу жъогъо 12-р, щэбзи 3-р къызыхэлыдыкIыхэрэр лъэгъупхъэу щаIэтыгъ. Адыгэ быракъхэр аIыгъэу къуаджэхэм къарыкIыгъэхэри пчэгум къихьагъэх.

Общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» итхьаматэу Хьэпэе Арамбый зэхахьэр пэублэ гущыIэкIэ къызэIуихыгъ. Адыгэ быракъым и Мафэ тилъэпкъэгъухэм дунаим зэрэщыхагъэунэфыкIырэр гушIогъошхокIэ ылъытагъ. Адыгэ быракъыр Адыгэ хэгъэгум и Къэралыгъо быракъ хъугъэ. Зэлъэпкъэгъухэр зэфэзыщэрэмэ адыгэ быракъыр ащыщэу ащ къыIуагъ.

ШIэныгъэлэжьэу, адыгэ быракъым итарихъ изэгъэшIэн пылъэу Къуекъо Асфар мэфэкIым къыщыгущыIагъ. НахьыпэкIэ адыгэмэ быракъым мэхьанэ ин зэрэратыщтыгъэр, зы быракъ тилъэпкъэгъумэ яIэ зэхъум нахь зэрэзэкъоуцуагъэхэр, зэпэуцужьыныгъэхэр адыгэ лъэпкъымэ къызыхамыгъэфэнхэм фэшI ягулъытэ къэзыIэтыгъэмэ адыгэ быракъыр зэращыщыр щыIэныгъэм къыхэхыгъэ щысэхэмкIэ къыIотагъэх.

СурэтышI-модельер цIэрыIоу, АР-м и Къэралыгъо шIухьафтын къызыфагъэшъошагъэу СтIашъу Юрэ адыгэ шъуашэу ыдыгъэхэм адыгэ быракъыр зэращигъэфедагъэр иIофшIагъэхэмкIэ къыгъэлъэгъуагъ. МГГТК-м истудентхэм адыгэ шъуашэхэр ащыгъэу сценэм къытехьагъэх. Мамырныгъэм игъэпытэн, лъэпкъхэр зэгурыIонхэм, зэзэгъыныгъэ азыфагу илъыным афэгъэхьыгъэ адыгэ шъуашэхэр псэ апытэу къыбдэгущыIэхэрэм фэдэх. Адыгэ шъуашэхэу ООН-м, Адыгэ Республикэм афэгъэхьыгъэхэр зылъэгъугъэхэм лъэшэу ашIогъэшIэгъоныгъ.

Урысыемрэ Адыгэ Республикэмрэ ябыракъхэу пчэгум щаIэтыгъэхэм, гъатхэм зыкъыщызэIузыхыгъэ чъыгхэм пчэгур къагъэдахэщтыгъ. Зэхахьэм хэлэжьэрэ ныбжьыкIэхэм лъэпкъ шъуашэр зыщыгъэу ахэтыр бэ, мэфэкIым къекIолIагъэхэр дахэу фэпагъэх. Тыркуем, Сирием, Иорданием, Израиль, нэмыкIхэми къарыкIыжьыгъэ тилъэпкъэгъухэри нэплъэгъум итых.

СтIашъу Яхьем, Бгъэнэ Алый, Бэрзэдж Убых, МэщфэшIу Нэджджэт, Бажь Кая, МэфэшIукъо Щангул, Едыдж Мэмэт, Нэпсэу Нихьад, Едыдж Батырай, Хъодэ Аднан, нэмыкI тилъэпкъэгъухэу хэкум къэзыгъэзэжьыгъэхэр нэгушIох, мэфэкIыр зэдагощы, къашъом хилъэсагъэхэуи тэлъэгъух.

Республикэм культурэмкIэ иминистрэу Чэмышъо Гъазый, ащ иIофшIэгъухэу ШъэуапцIэкъо Аминэт, Шъхьэлэхъо Светланэ, Шэуджэн Бэлэ мэфэкIым гущыIэгъу тащыфэхъугъ. Нэбгырэ шъэ пчъагъэ пчэгум къызэрихьагъэр, пчыхьэзэхахьэм зэрэхэлажьэхэрэр ягуап.

— Апэрэу мэфэкIыр зэхэщагъэ хъугъэ, — къаIуатэ Чэмышъо Гъазыйрэ Хьэпэе Арамбыйрэ. — ТызытегущыIэмэ тшIоигъор едгъэжьэгъэ Iофыр зэрэлъыдгъэкIотэщтыр ары.

ИскусствэхэмкIэ Адыгэ Республикэ колледжым, Адыгэ къэралыгъо университетым, Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым, нэмыкIхэми ястудентхэр мэфэкIым щыуджыгъэх. Режиссер Iофыгъомэ афэгъэзэгъэ Къулэ Амэрбый ыгъэсэрэ кIэлэеджакIохэр, икIалэхэр пчэгум къызэрэщышъуагъэхэм изакъоми, ащ фэдэ мэфэкIхэр лъэшэу тищыкIагъэхэу плъытэн фае. Къэлэшъэо Амина джыри цIыкIуми, адыгэ шъуашэр щыгъэу Чэмышъо Гъазый, нэмыкIхэми дахэу, узыIэпищэу къадэшъуагъ.

Адыгэ быракъым ифэшъошэ уасэ фэшIыгъэн зэрэфаери пчыхьэзэхахьэм къыхэщыгъэшъ, мэфэкIым тигъэшIыгъэ гупшысэхэм афэгъэхьыгъэ тхыгъэхэр «Адыгэ макъэм» къыхиутыщтых.

Гандбол. Суперлигэр

Я 7-рэ чIыпIэр гъэхъагъэкIэ фэтлъэгъущта?

Урысыем гандболымкIэ изэнэкъокъухэу суперлигэм щыкIохэрэм ахэлэжьэрэ командэхэу я 7 — 9-рэ чIыпIэхэм ащыIэхэм якIэух ешIэгъухэр Адыгэ къэралыгъо университетым физкультурэмрэ дзюдомрэкIэ иинститут щыкIуагъэх. Астрахань, Ижевскэ, Мыекъуапэ ягандболисткэхэр мэлылъфэгъум и 20 — 25-м тикъалэ щызэIукIагъэх.

Мыекъопэ «Адыифыр» тIогъогогъо «Астраханочкэм» дешIагъ. Апэрэ зэIукIэгъур 30:24-у тикомандэ къыхьыгъ. ЯтIонэрэ ешIэгъум 30:25-у Астрахань игандболисткэмэ текIоныгъэр къыщыдахыгъ.

«Университет» Ижевск — «Астраханочка» Астрахань — 25:29 (11:16, 14:13).

Астрахань иганболисткэхэм яIэпэIэсэныгъэ зэрэхагъахъорэр, 2010 — 2011-рэ илъэс зэнэкъокъум нахь дэгъоу зэрешIэщтыр Мыекъуапэ къыщиушыхьатыгъ. Тамара Карпенкэр, Екатерина Слепухинар, Галина Камбаровар, къэлэпчъэIутэу Александра Петрухинар, нэмыкIхэри яухьазырыныгъэкIэ къахэщых. «Астраханочкэр» командэ къызэрыкIоп. КъэкIощт илъэсым «Адыифымрэ» Астрахань икомандэрэ нахь лъэшыр язэрэмыгъашIэу яшъыпкъэу зэнэкъокъущтхэу тэгугъэ.

«Адыиф» Мыекъуапэ — «Универистет» Ижевск — 42:24 (26:13, 16:11).

Мэлылъфэгъум и 24-м зэдешIагъэх.

Зезыщагъэхэр: Р. Ханмагомедов, А. Будагов — тIури Краснодар.

«Адыиф»: къэлэпчъэIутхэр: Рюхина, Буряченко; ешIакIохэр: Мартыненко — 8, Романенко — 2, Игнатченко — 5, Гусакова — 3, Дьяченко — 4, Гарбуз — 11, Чурбанова, Суханова — 1, Гопиенко — 1, Яцкевич — 1, Андреева — 1, Косенкова — 2, Коцарева — 2, Нехорошева — 1.

«Университетым» игандболисткэ анахь лъэшхэм ащыщхэр дэгъоу ешIагъэхэп, Адыгеим икомандэ текIоныгъэр къызэрэдихыщтыр пшIэнэу щытыгъ. Анна Игнатченкэм, Мария Гарбуз, Мария Мартыненкэм, нэмыкIхэми къэлапчъэм Iэгуаор бэрэ зэрэдадзэрэм дакIоу, уяплъынкIэ дахэу ешIэщтыгъэх. ТикъэлэпчъэIутхэм цыхьэшIэгъухэу зыкъагъэлъэгъуагъ.

«Адыиф» — «Университет» — 31:28 (14:12, 17:16).

Мэлылъфэгъум и 25-м Мыекъуапэ щызэIукIагъэх.

«Адыифым» щешIагъэхэмрэ къэлапчъэм Iэгуаор пчъагъэу зэрэдадзагъэмрэ: Рюхина, Буряченко, Мартыненко — 7, Романенко — 7, Игантченко — 5, Гусакова — 1, Дьякова — 4, Гарбуз — 4, Чурбанова, Суханова — 1, Гопиенко, Яцкевич — 1, Андреева, Коцарева, Нехорошева — 1.

Ижевскэ икомандэ шэмбэтым зэрешIагъэм ебгъапшэмэ, ущытхъунэу зыкъигъэлъэгъуагъ. Опыт зиIэхэри, ныбжьыкIэхэри яшъыпкъэу текIоныгъэм фэбэнагъэх. Елена Кудряшевам гъогогъуи 6, Ирина Илюхинам — 6, Ольга Завьяловам — 5 къэлапчъэм Iэгуаор дадзагъ.

Пчъагъэр зэфэдизы хъугъэуи ешIэгъум уахътэ къыщыхэкIыгъ. «Адыифым» итренер шъхьаIэу Александр Реввэ ныбжьыкIэхэм заригъэуплъэкIу шIоигъоу ешIапIэм къыригъахьэщтыгъэх. ХьакIэмэ ар агъэфедэзэ, тикъэлапчъэ Iэгуаор къыдадзэщтыгъ. ЗэIукIэгъур зыщаухыным А. Игнатченкэм, М. Мартыненкэм, нэмыкIхэу опыт зиIэмэ яшIуагъэкIэ «Адыифым» текIоныгъэр къыдихыгъ.

2009 — 2010-рэ илъэс ешIэгъур «Адыифым» ыухыгъ, я 7-рэ чIыпIэр къыфагъэшъошагъ. Ар тикомандэ гъэхъагъэкIэ фэтлъэгъущта? «Адыифым» ехьылIэгъэ тхыгъэхэр «Адыгэ макъэм» къыхиутыщтых.

НэкIубгъом итхэр зыгъэхьазырыгъэр ЕМТIЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдэзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр
АУЛЪЭ РУСЛЪАН

Редакцием зыдэщыIэр:
385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79,
редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлъыIэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэIорышIапI, зэраушыхьатыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым къыхиутыхэрэм мышъыпкъагъэу къахафэхэрэмкIэ къэзытхыгъэхэм пшъэдэкIыжь ахьы. Къатхэхэрэмрэ гъэзетым щылажьэхэрэмрэ яеплъыкIэ зэтемыфэн ылъэкIыщт. Гъэзетеджэхэм къытфагъэхьырэ тхыгъэхэр зэхэтфыхэрэп ыкIи къэзытхыгъэхэм аIэкIэдгъэхьажьыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 6171
Индексхэр 52161 52162
Зак. 1190

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахътэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахътэр
Сыхьатыр 18.00